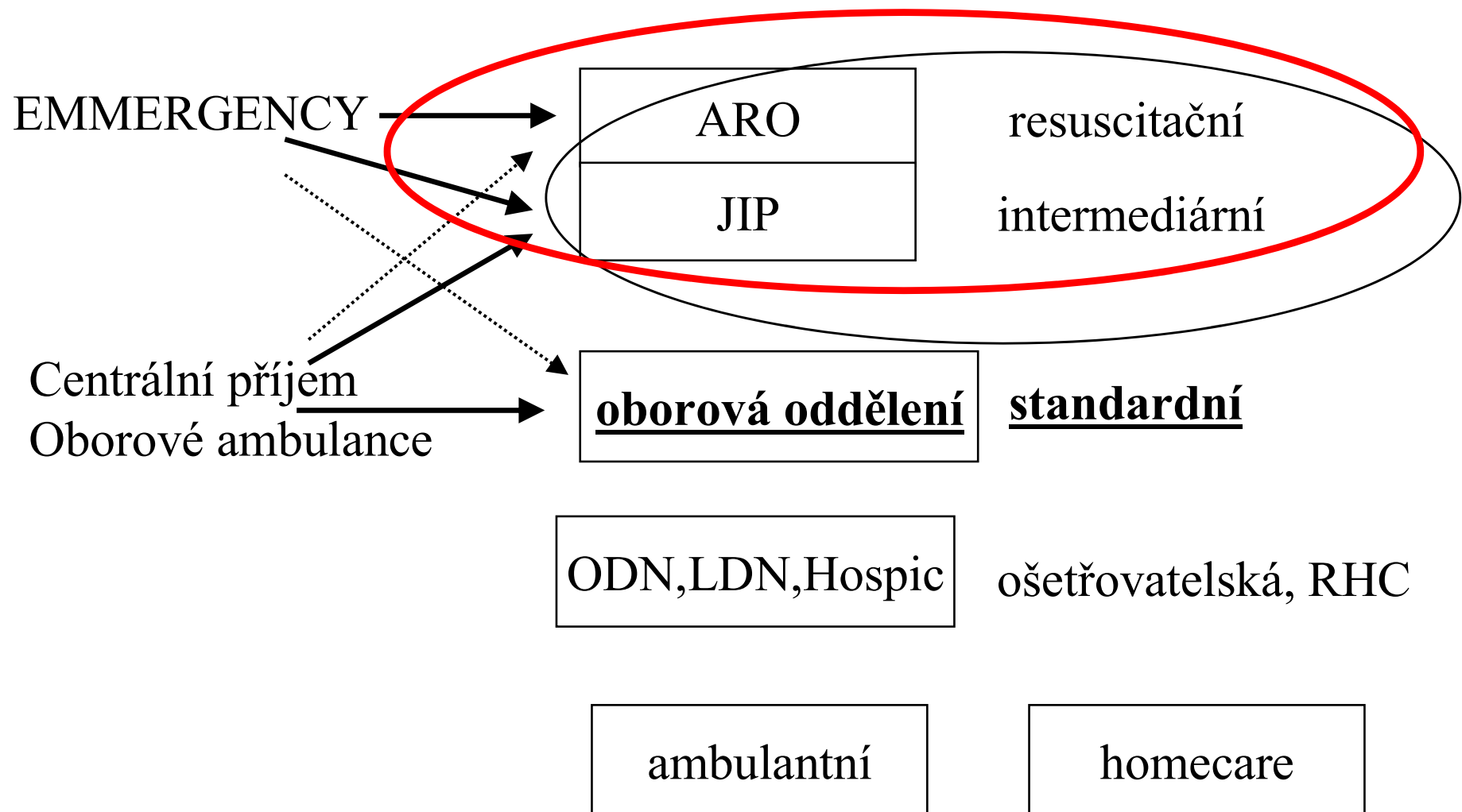

IM – definice, postavení oboru.
Monitorace hemodynamiky a
metabolizmu kriticky nemocných

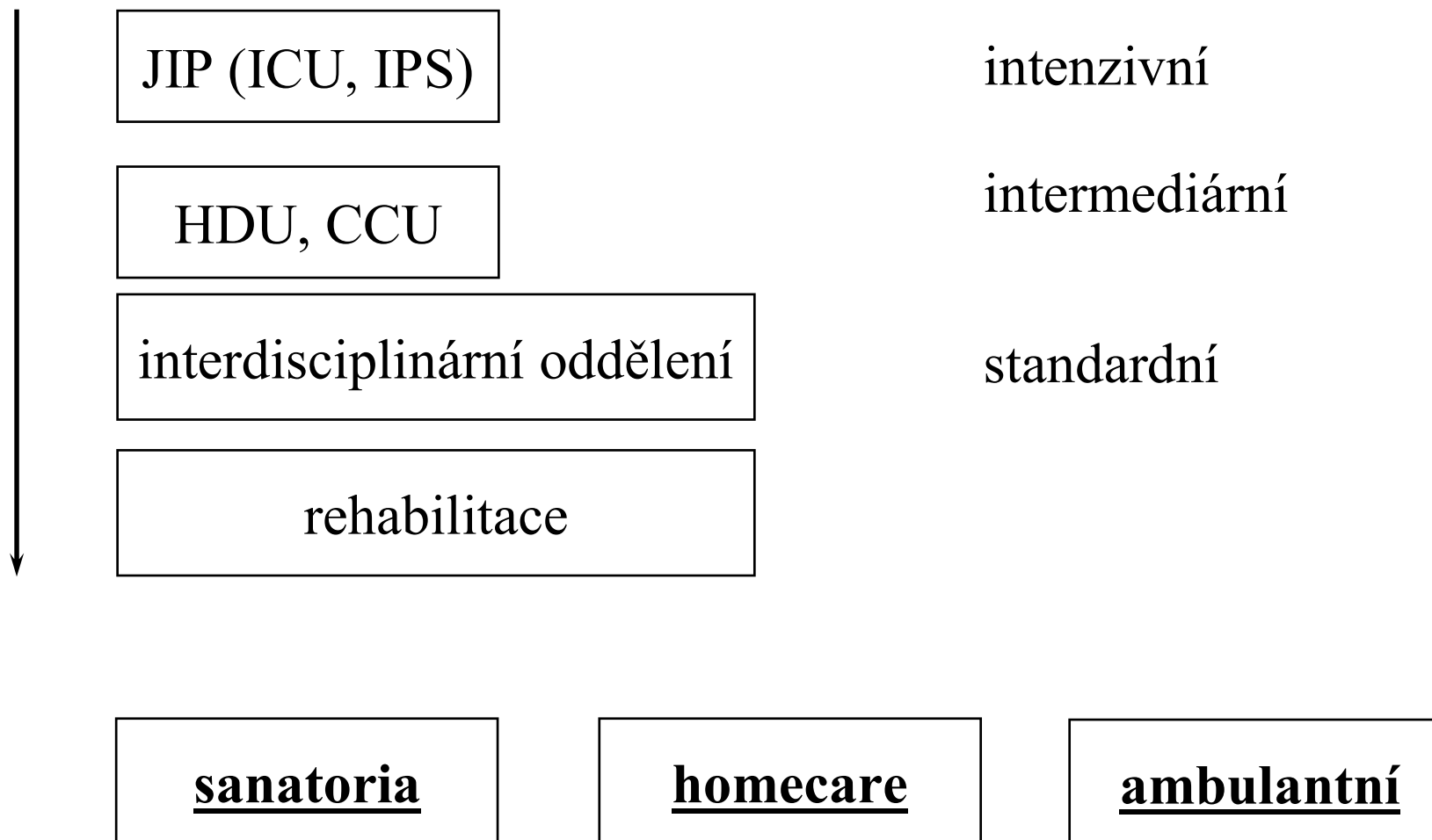
Vladimír Šrámek

ARK, FN u svaté Anny v Brně

Organizace péče - současný stav v ČR

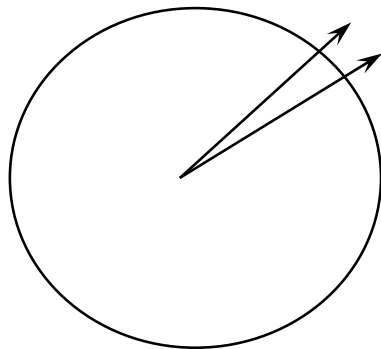

Organizace péče o nemocné - EU

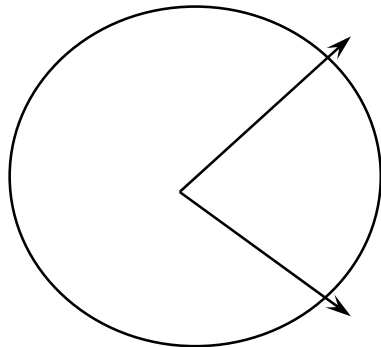
profil nemocničních lůžek

realita před r.2000

intenzivní lůžka: 1-2% UK
3-4% Evropa
9-11% US

21. století

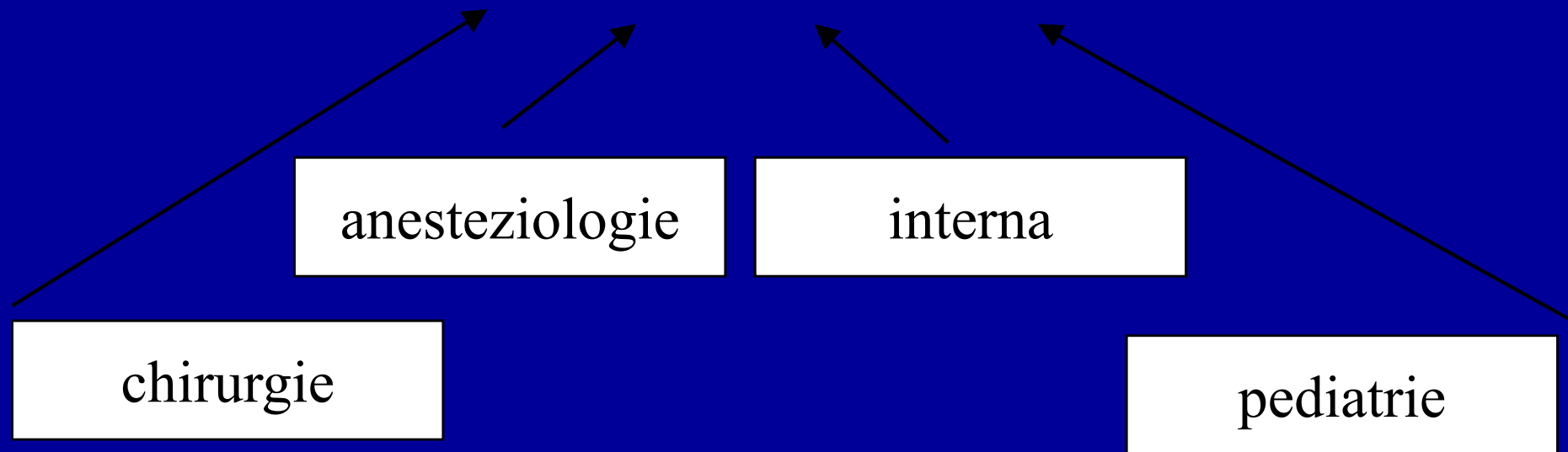

FN USA > 100/900

intenzivní medicína

nástavbový obor (certifikovaný kurz)

Intenzivní medicína - postgraduální forma

plicní, kardiologie, neurologie, infekce

intenzivní medicína postgraduální výchova

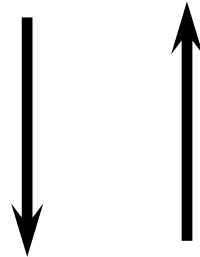

Definice intenzivní péče

intenzivní:

(vybavení personální, přístrojové – kritéria ESICM vs pojišťovna)

- ⊗ nemocné se selháním vitálních funkcí (mozek, srdce, plíce)
- ⊗ TISS nad 20
- ⊗ umělá plicní ventilace, invazivní monitorace, náhrada fce ledvin

intermediární:(vybavení personální, přístrojové)

- ⊗ nemocné, kde hrozí selhání vitálních funkcí
- ⊗ TISS pod 20
- ⊗ oxygenoterapie, dechová RHC, neinvazivní monitorace

rozpočet

cena poskytnuté intenzivní péče:

- ⇒ skórování (TISS)
- ⇒ **> 20.000 Kč/den** (Finsko: 1800 USD/d)
- ⇒ profil: mzdy, léky+SZM, fixní náklady
(ČR: mzdy 30% **-50%** Evropa 60-70%)
- ⇒ dlouhodobá intenzivní péče (nad 3-7dnů)
50% rozpočtu

Možnosti monitorace celkové a regionální hemodynamiky. Monitorace metabolismu

Vladimír Šrámek

ARK, FN u svaté Anny v Brně

hemodynamika

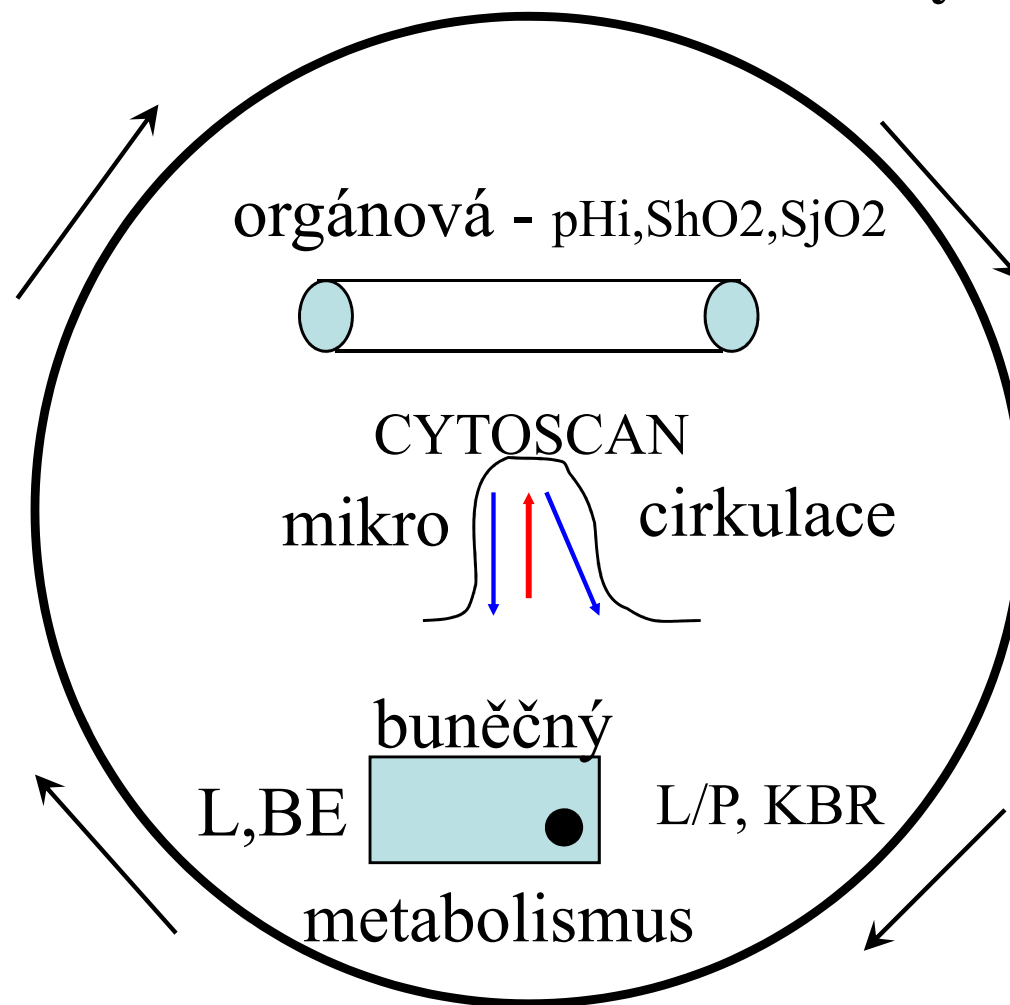
hemos + dynamos

- fyziologie o proudění krve a silách, které proudění způsobují
- proudění krve má zabezpečit adekvátní přísun O₂ (živin) periferním tkáním a odstranění CO₂ (zplodin) buněčného **metabolizmu**

úrovně monitorace

celotělová

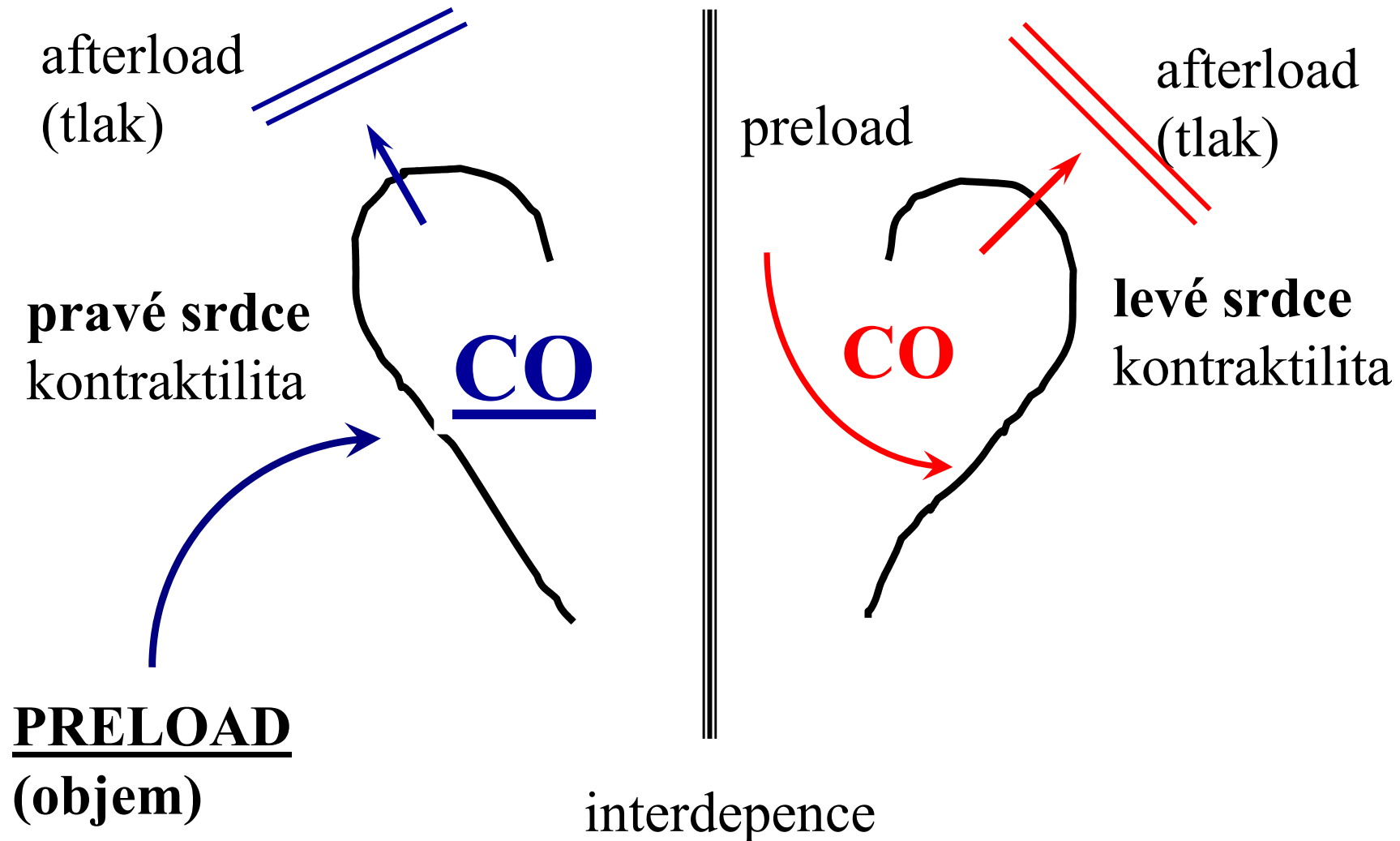
hemodynamika

vhodný hemodynamický parametr definice

- snadno získatelný (prevence x léčba hemodynamického kolapsu)
- neinvazivní x přesný
- jeho znalost objasňuje stav hemodynamiky
- jeho manipulace je možná a zlepšuje **M/M** nemocných

Celková hemodynamika základní veličiny

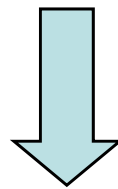

měření hemodynamiky - parametry

preload, afterload a srdeční kontraktilita

(CVP)
0-20
mmHg

(MAP)
55-100
mmHg

(ECHO)
EF   **tepový objem (SI)**
>35 %   **> 30-50 ml/m²**

FLOW (srdeční výdej/index)

$$\text{CI (=CO/BSA)} = \text{SI} \times \text{HR}$$
$$< 1.5 = 2.5 - 4.0 > \text{ l/min/m}^2$$

Data: spolehlivá, kontinuální, neinvazivně získaná

cardiac output/ DO2 (oxygen delivery)

$$\text{DO2I} = \text{CI} * \text{hemoglobin} * \text{SaO2} * k$$

>> >

Supranormální DO2 - retrospektivní analýza rizikových chirurgických nemocných

Operace	DO2I 600	CI 4.5
Polytrauma	800	5.0
Sept.šok	1000	5.5
AIM	400	2.5

Shoemaker WC, et al. Temporal hemodynamic and oxygen transport patterns in medical patients. Septic shock. Chest. 1993 Nov;104(5):1529-36. [Links](#)

Hayes MA, et al. Response of critically ill patients to treatment aimed at achieving supranormal oxygen delivery and consumption. Relationship to outcome. Chest. 1993 Mar;103(3):886-95. [Links](#)

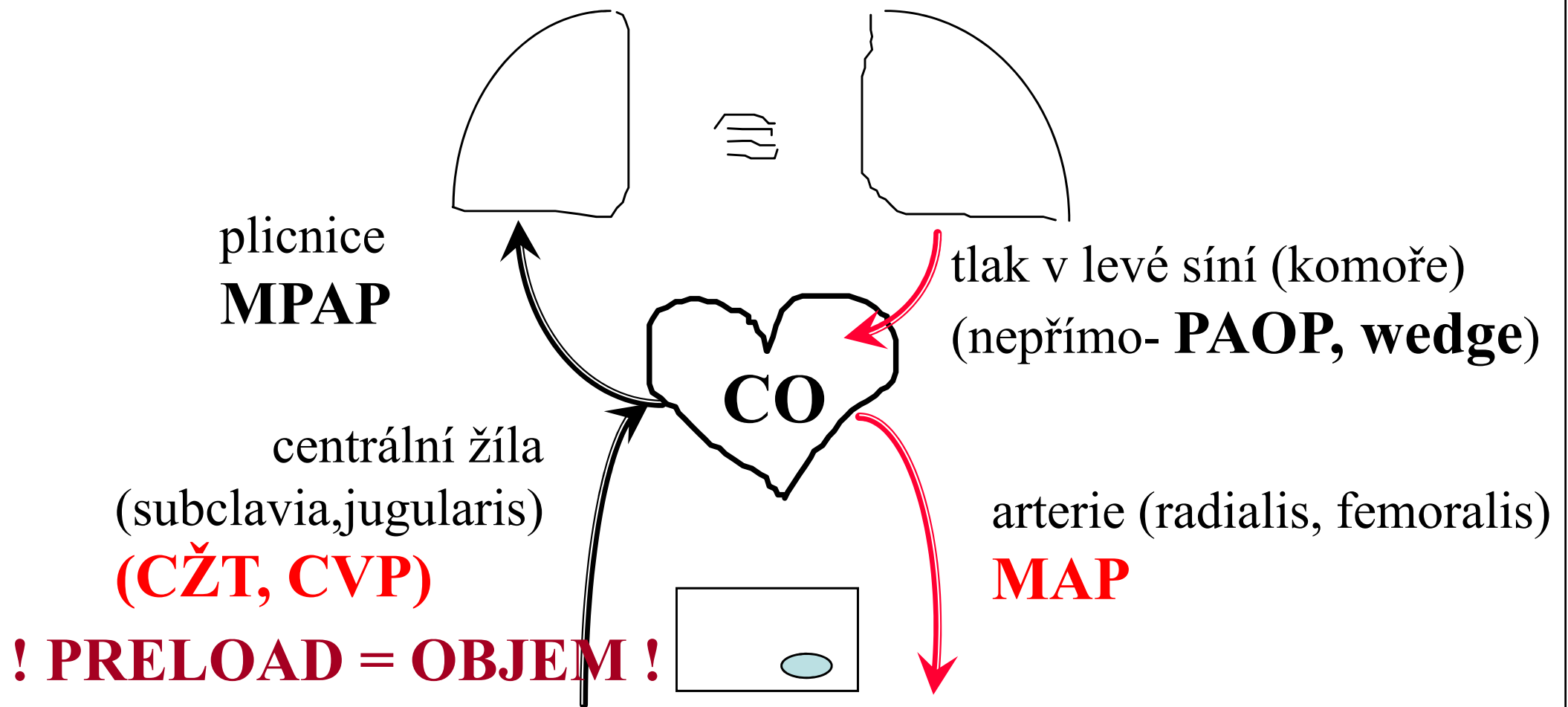
klinický odhad - nepřesný

klasické neinvazivní (klinický odhad, **ABP**, event. CVP)

- **Mimoz O** (CCM, 1994)
klinika, laboratoř, rtg, NIBP, CVP...) - > 50% chyb
- **Jonas M** (Southampton, UK - Brusel 2003)
odhad CO - 60% chyb

měření tlaků a objemů ve 4 oddílech krevního oběhu + srdeční výdej

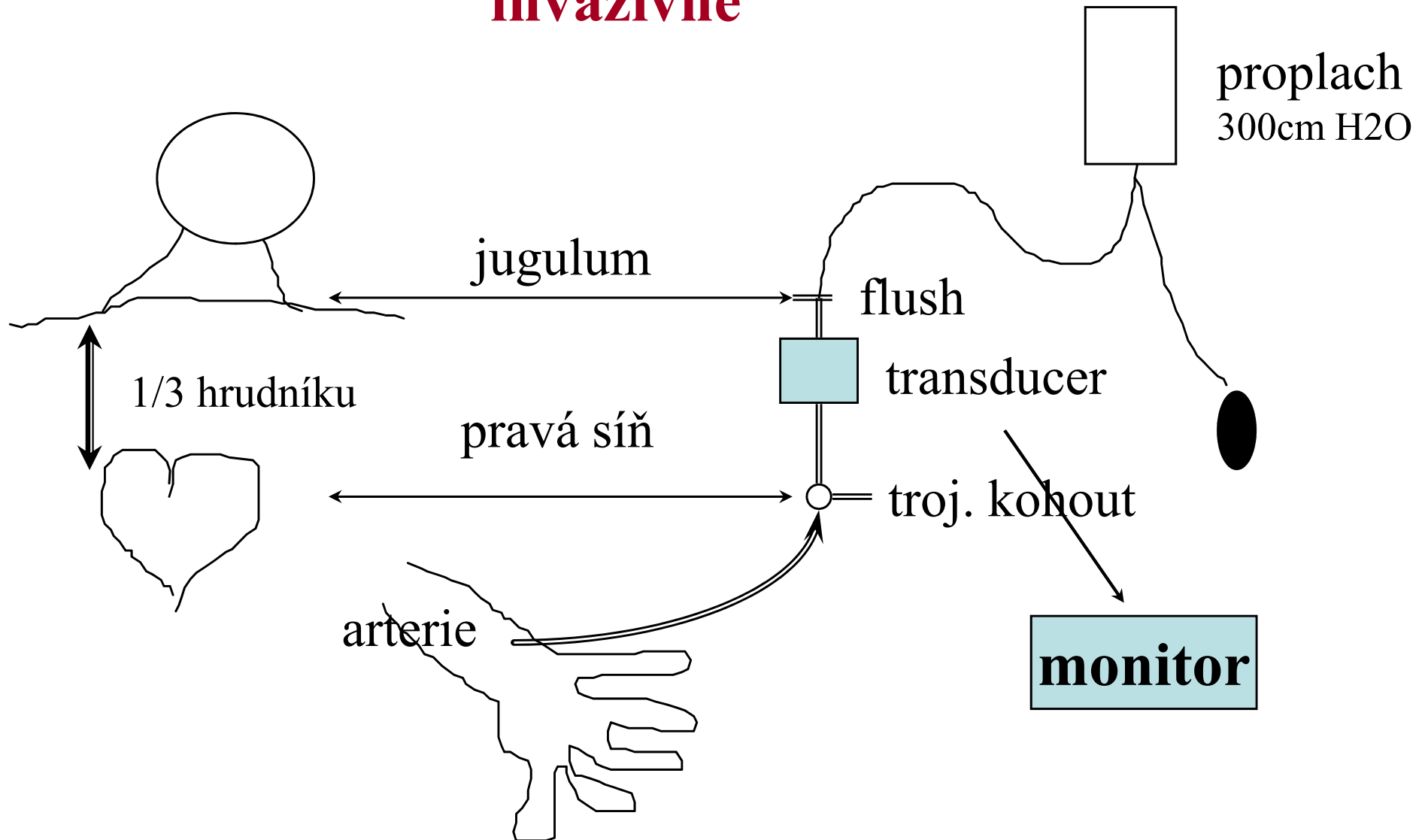

arteriální linka

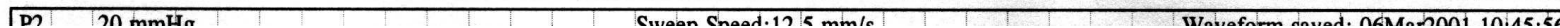
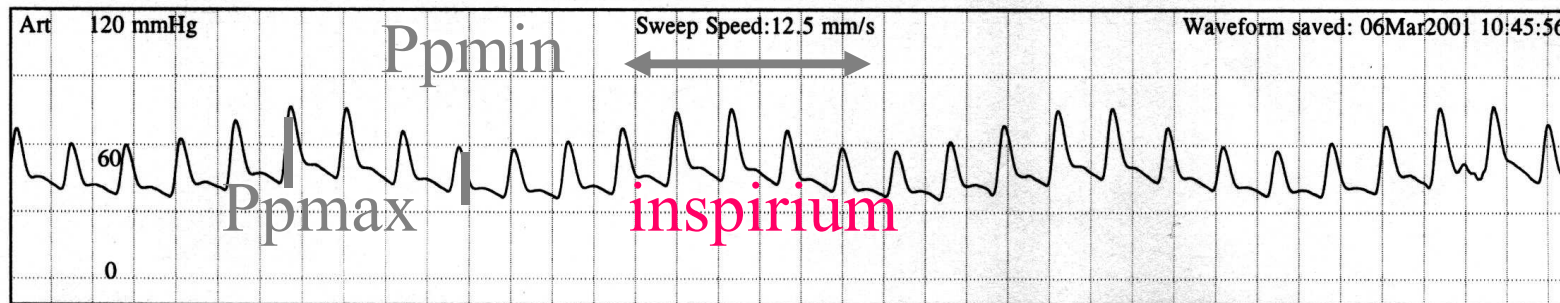
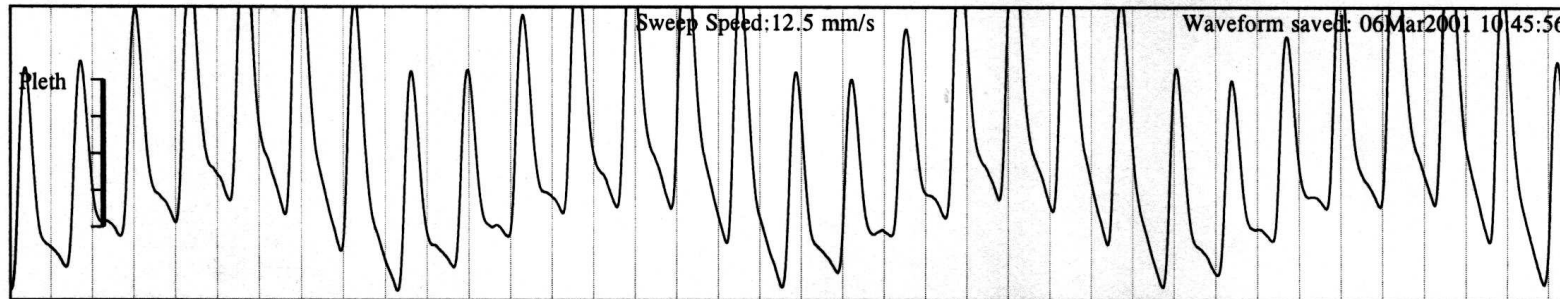
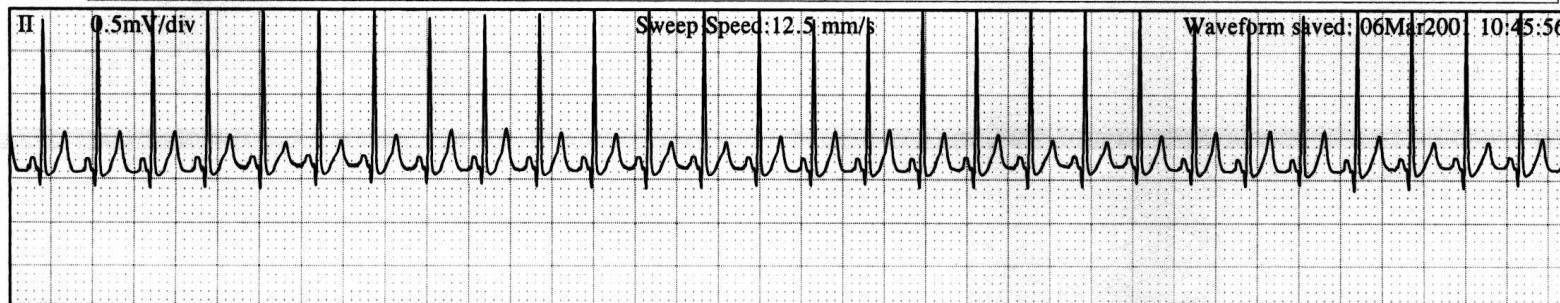
- **krevní vzorky**
- **kontinuální MAP** [$DAP + 1/3 * (SAP - DAP)$]
afterload levého srdce, perfuzní tlak perif. orgánů
femorální > radiální - Dorman T, CCM 1998
ideální perfuzní tlak ????? (**sepsis > 65 mmHg; SAP > 90 mmHg**);
- **kvantifikace preloadu u nemocných na řízené ventilaci**
variace systolického tlaku (delta up/down) - Perel A
variace „pulse pressure“ (delta PP) - > 13%
Michard F, AJRCCM, 2000 - Teboul JL
- **kontinuální CO** - PiCCO plus
(po kalibraci transpulmonální termodilucí)

měření tlaků - principy

invazivně

Snapshot printout		P1
Date: 6 Mar 2001 Time: 10:46 Hospital: FN USA BRNO Department: Central_1 Location: Luzko 4		
Patient ID: 381104/434 Last name: Barta First name: Otto 1938		Notes:

centrální žilní tlak (CŽT, CVP)

Kdy: vždy, když zavedeme CŽK

(v. subclavia, v. jugularis int., v. femoralis)

Jak: kontinuálně, v poloze jaké se nemocný nachází

Správná hodnota: víceluminální katetry - 1 lumen

Klinický význam monitorace?

1) Jeho výše neodráží preload pravého srdce

**2) Doporučení SSC: hodnoty 8-12 mmHg (spontánní ventilace)
a 12-16 mmHg u mechanické ventilace**

Význam CŽT: (Magder S, ICM 1998)

- preload celého kardiovaskulárního systému (výjimky)

- **fluid challenge dle CVP**

(trvalý vzestup 2-3mm Hg – dál nedávat tekutiny)

(ale preload je volum a ne tlak) - korelace????

- analýza křivky (cave: Balík M - ICM 2002)

Snapshot printout

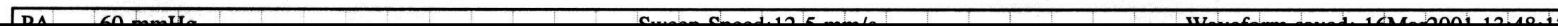
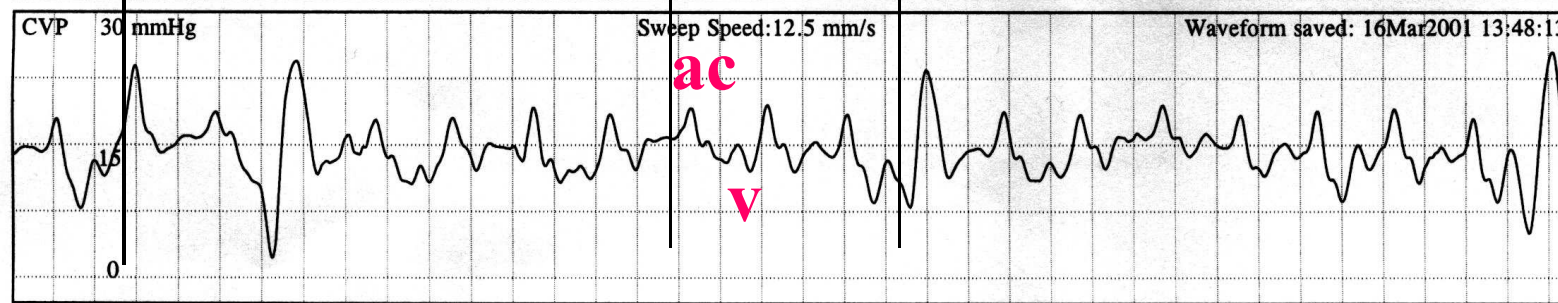
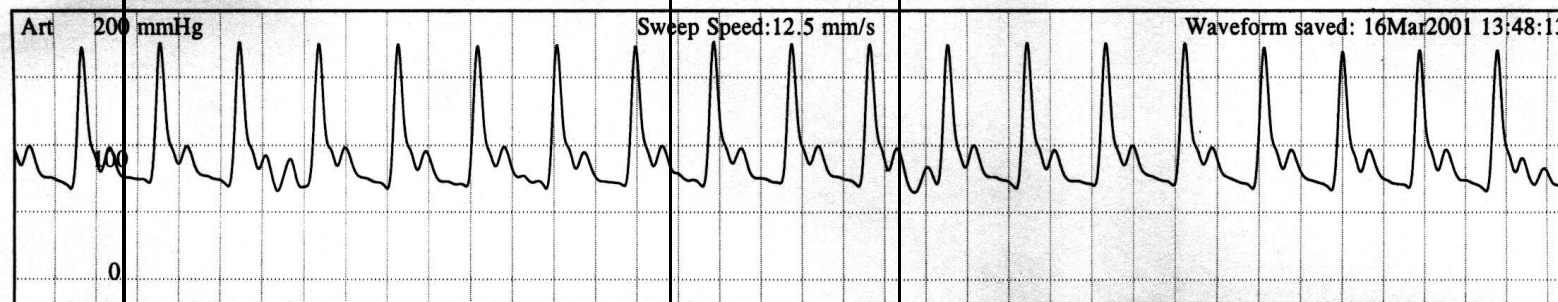
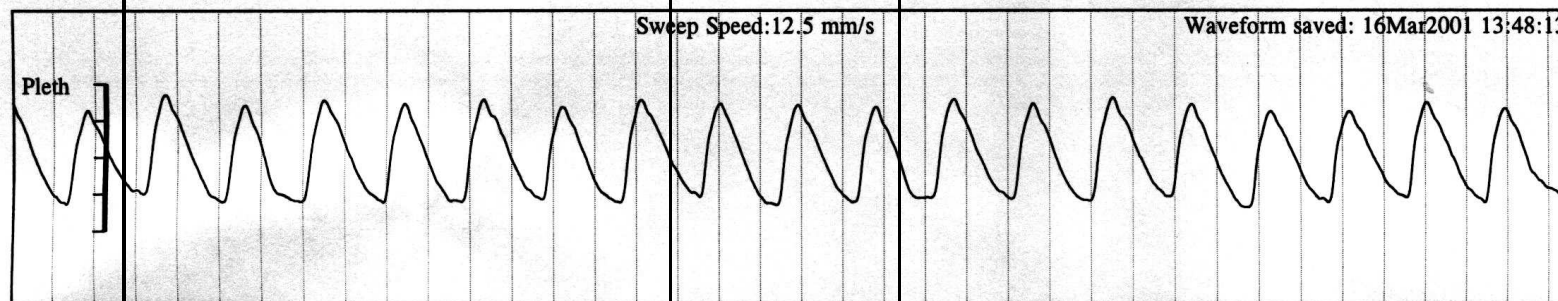
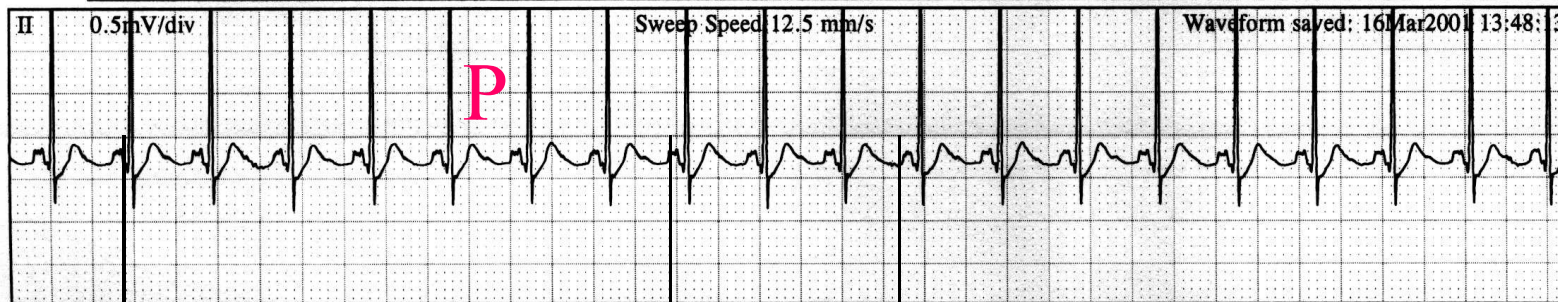
Identification:

P1

Date: 16 Mar 2001
Time: 13:48
Hospital: FN USA BRNO
Department: Central_1
Location: Luzko 1

Notes:

Patient ID:
Last name: PhDr Konecny
First name: Petr 1944

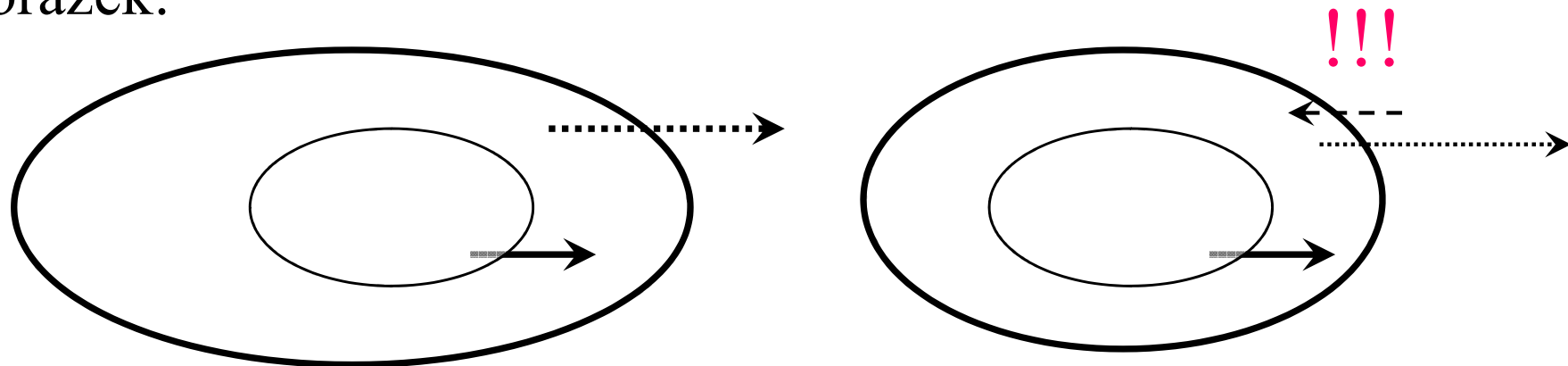

Preload

U většiny kriticky nemocných je preload pravého srdce determinantou, která určuje výkonnost celotělové hemodynamiky
- 70% krve je v tzv. „kapacitním řečišti“ (MCFP- RAP)

kdyby neexistovala vasoreaktivita - preload by šel odhadnout dle CVP

Obrázek:

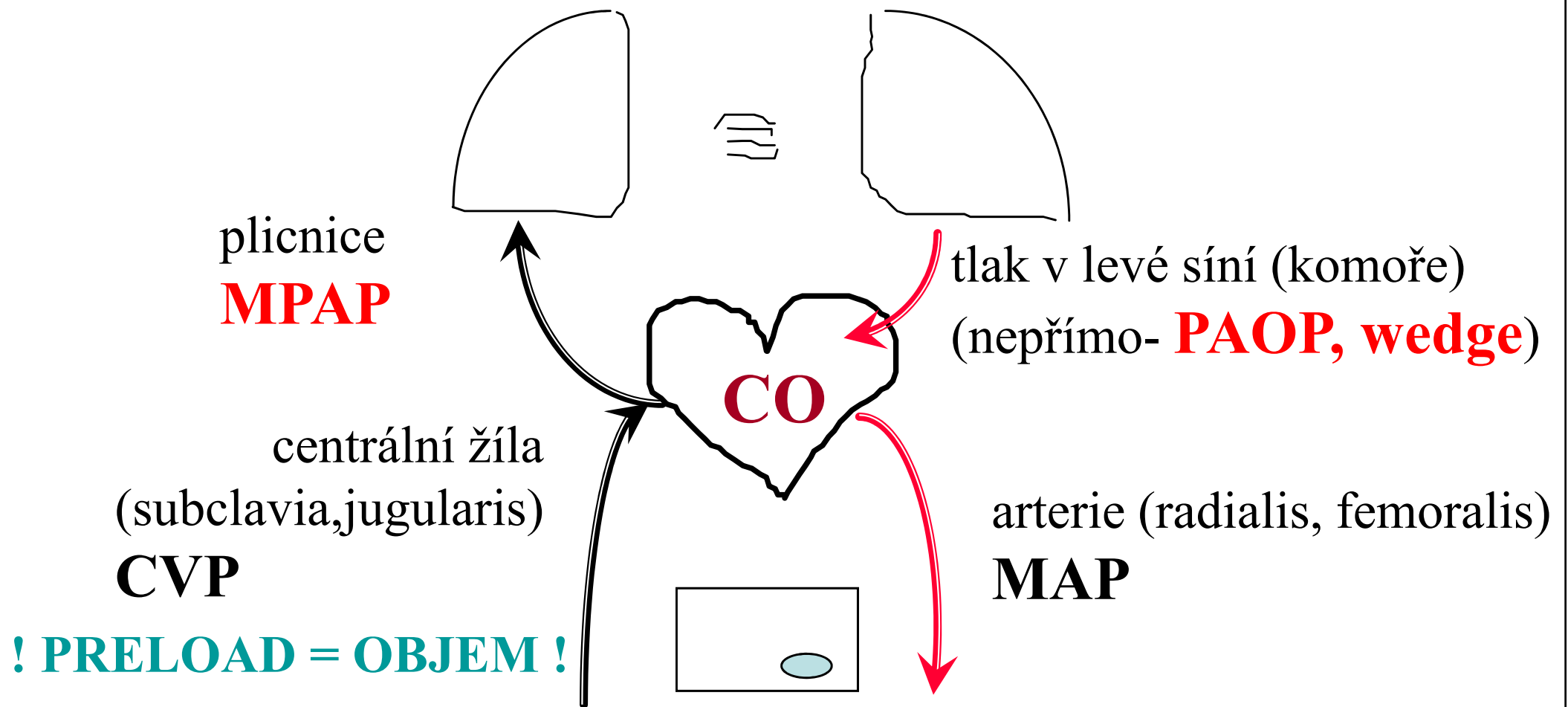
parametry používané ke stanovení preloadu

Statické x dynamické parametry

Parametr (statický)	Metoda	Parametr (dynamický)	Metoda
CŽT (CVP)	Kanylace CŽ	Inspirační dCVP	Kanylace CŽ
PAOP	PA (SG) katetr	✎ SP (delta down)	Kanylace arterie, analýza art. křivky
RVEDV	Speciální PA katetr	✎ PPV	Kanylace arterie, analýza art. křivky
LVEDA	Biplanární ECHO	✎ SVV	Kanylace arterie, analýza art. křivky
ITBV (GEDV)	Transpulmonální termodiluce	✎ Vpeak	Doppler ECHO Ascendentní aorty

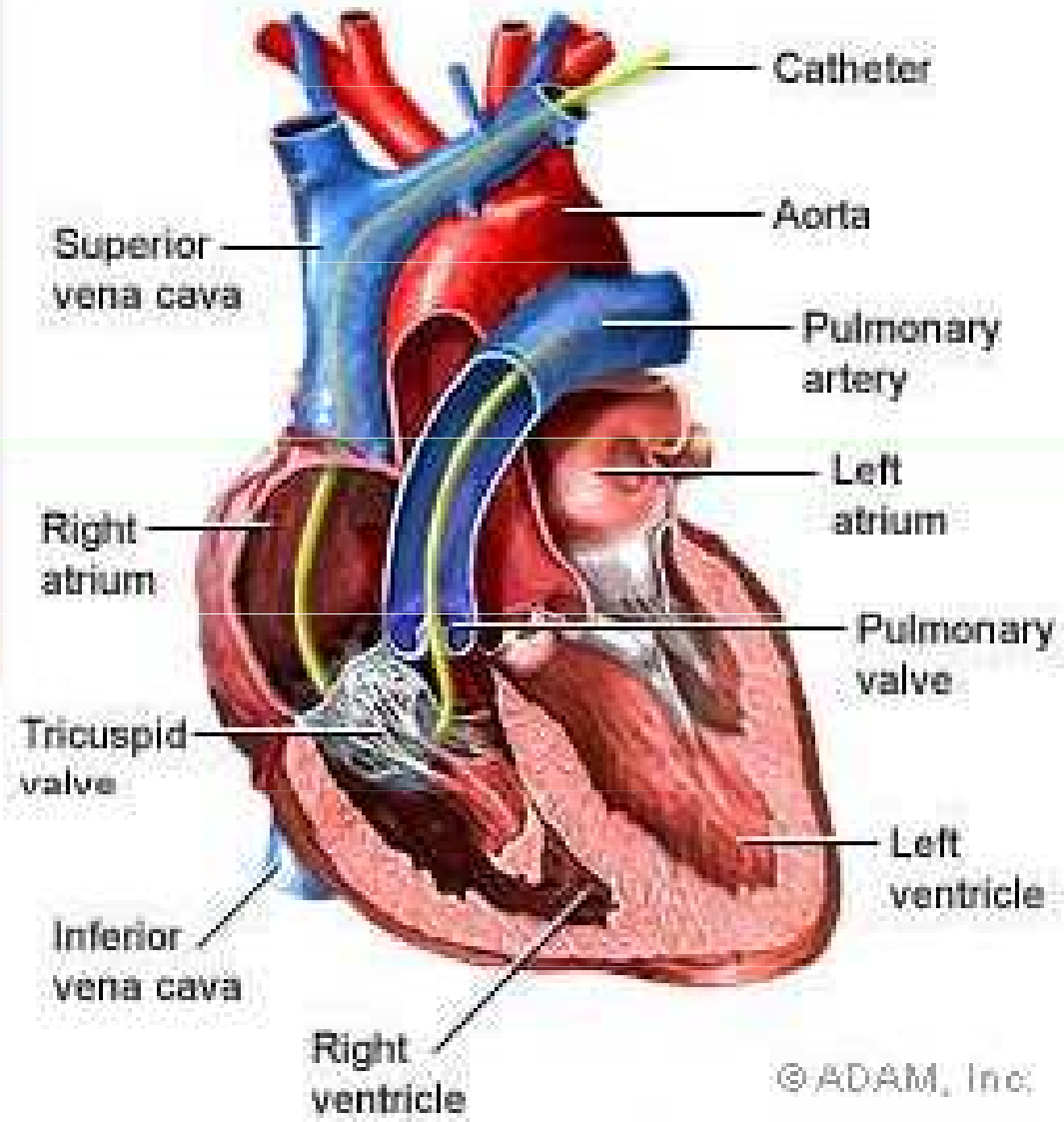
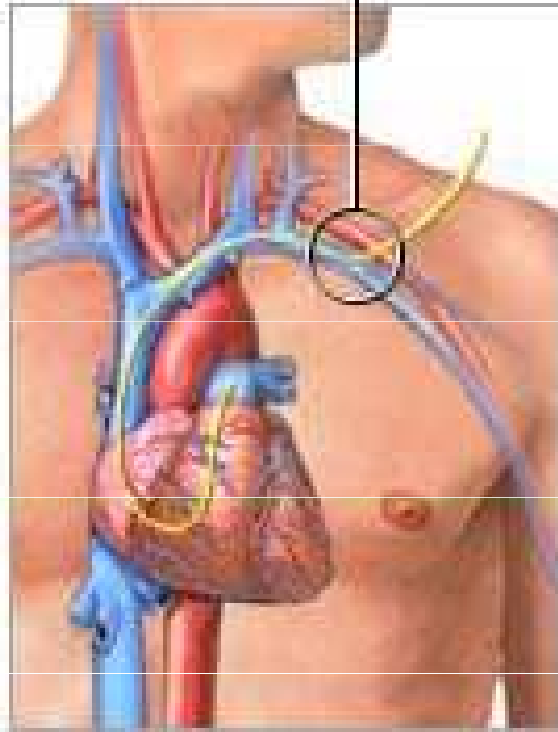
měření tlaků a objemů ve 4 oddílech krevního oběhu + srdeční výdej

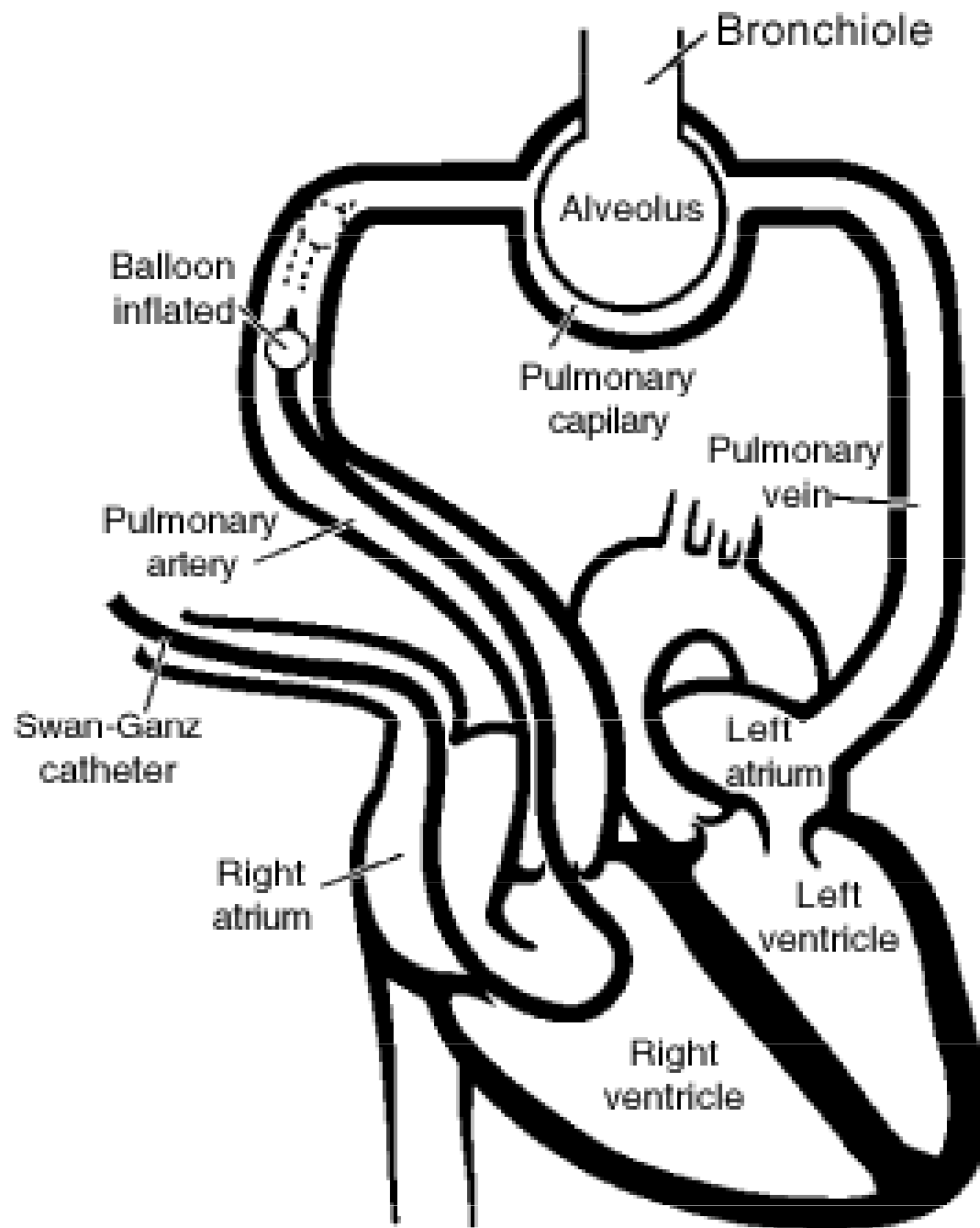
Swan-Ganzův katetr (plicnicový katetr)

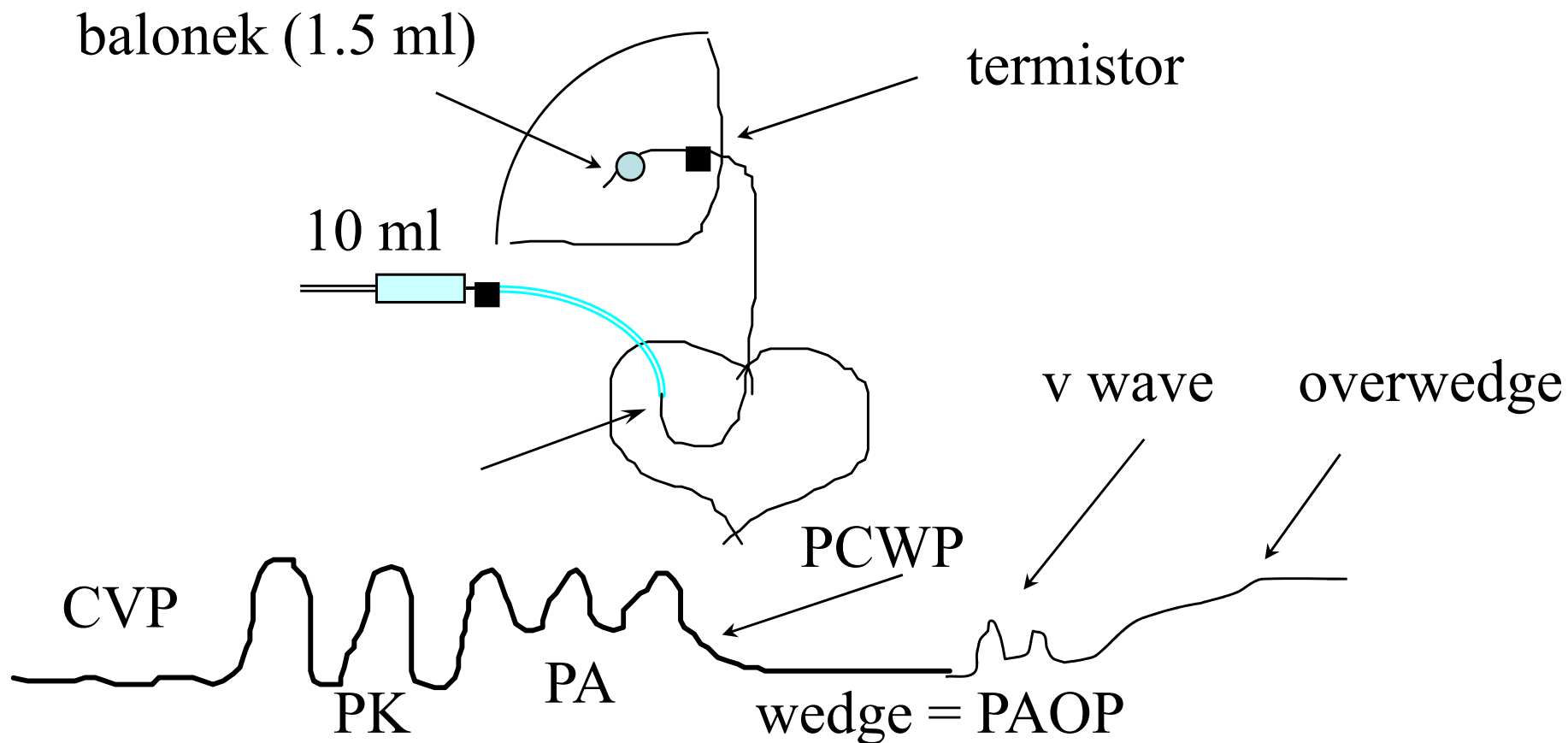
Catheter entrance

© ADAM, Inc.

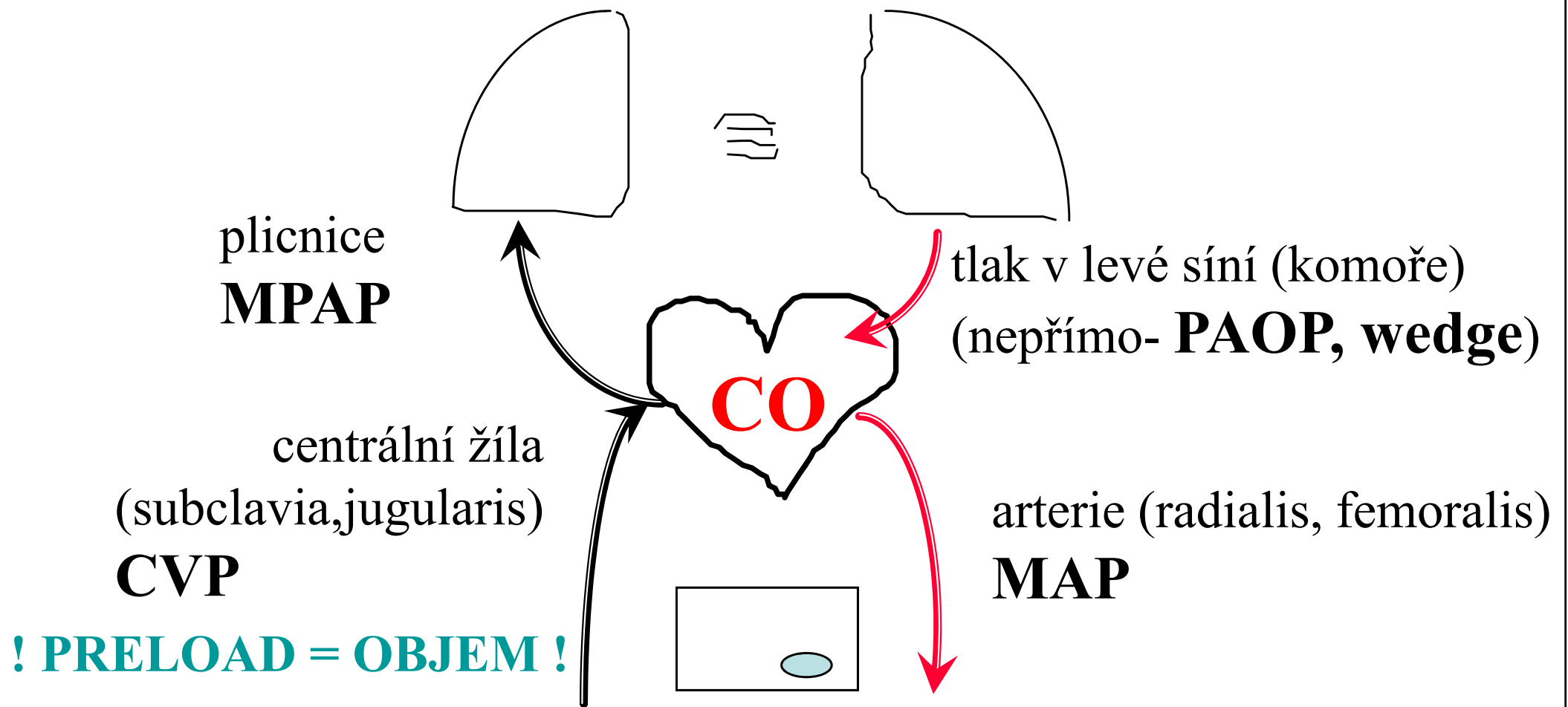

Swan-Ganzův katetr měření tlaků i srdečního výdeje

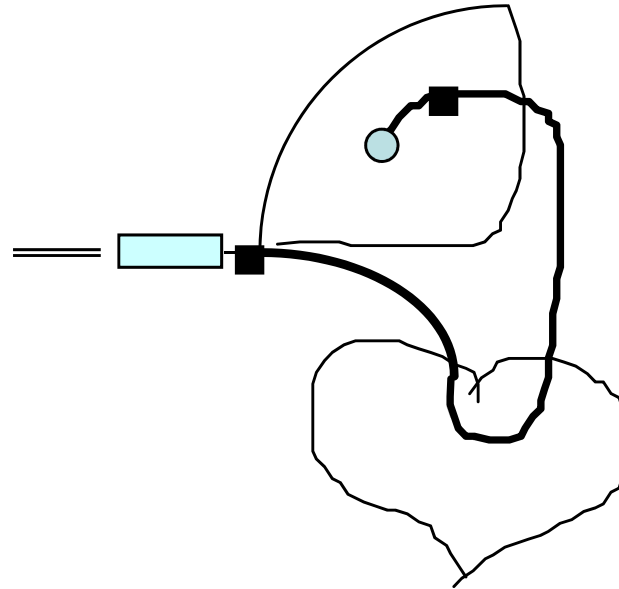
měření srdečního výdeje - termodiluce
SvO₂, RVEDV, RVEF

měření tlaků a objemů ve 4 oddílech krevního oběhu + srdeční výdej

PA katetr

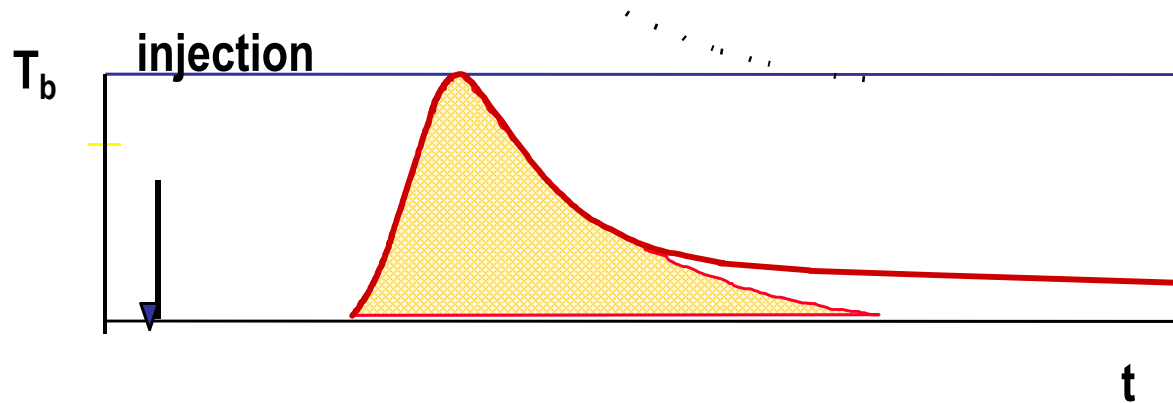
bolusy 10 ml
pokojová teplota
3-5 měření
nezávisle na
dechovém cyklu

■ termistor

Termodiluční metoda měření srdečního výdeje

Stewart-Hamilton metoda

$$\text{CO}_{\text{TDa}} = \frac{(T_b - T_i) \cdot V_i \cdot K}{\int \Delta T_b \cdot dt}$$

T_b = teplota krve

T_i = teplota injektátu

V_i = objem injektátu

$\int \Delta T_b \cdot dt$ = plocha pod termodiluční křivkou

K = korekční konstanta

**srdeční výdej (cardiac output; CO)
srdeční index (CI = CO/BSA)**

CO = SV (tepový objem) x HR (srdeční frekvence)

Hodnoty CI: < 1.5 < 2.5 – 4.0 > l/min/m²

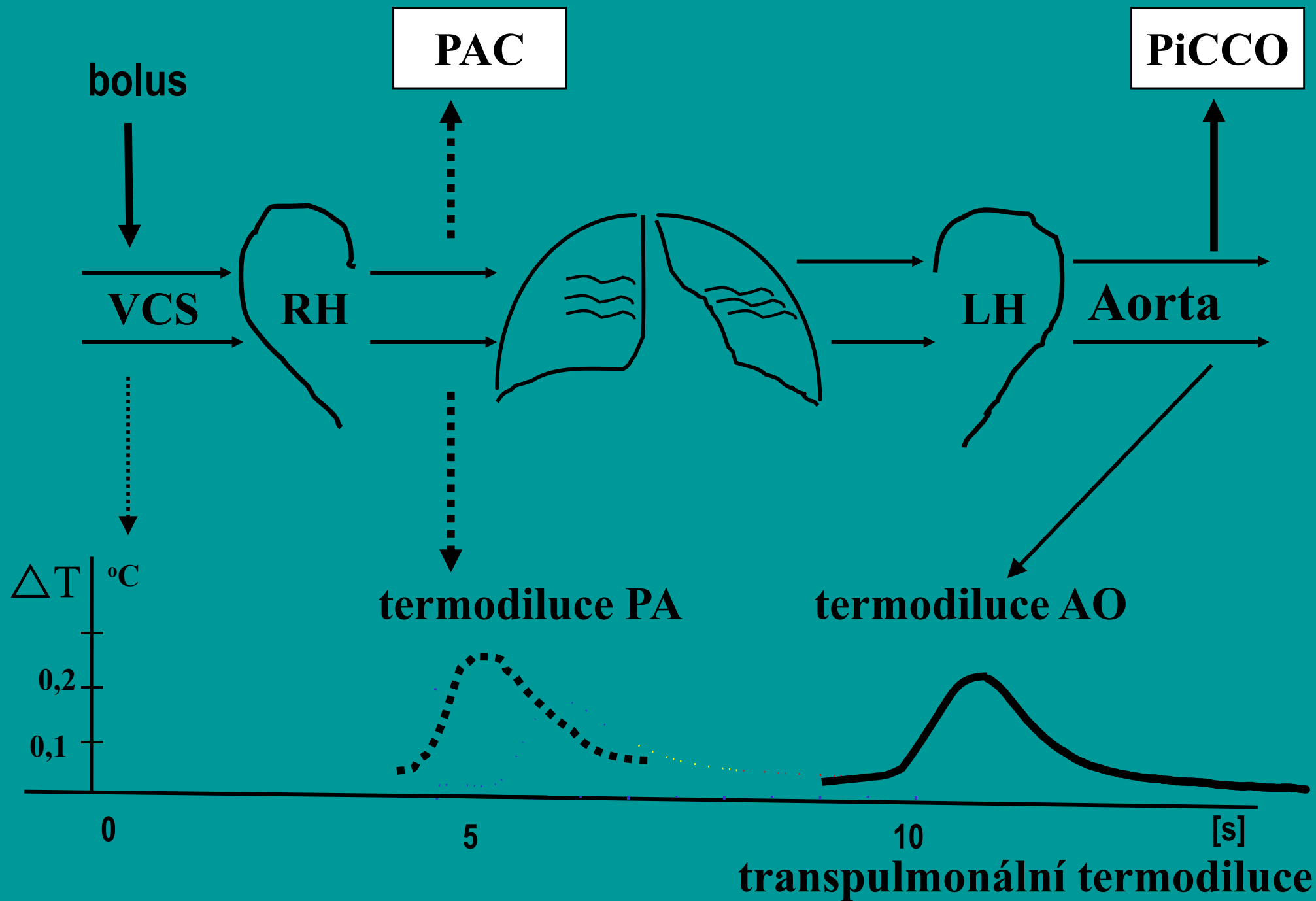
srdeční výdej (cardiac output; CO)

- **Fickův princip**
- - termodiluce (PAC, PiCCO)
- - lithiová diluce (LidCO)
- **Analýza křivky arteriální křivky tlaku**
- - s kalibrací (PiCCO, LidCO)
- - bez kalibrace (Vigileo, PRAM)
- **Doppler**
- - výtokový trakt levé komory (ECHO)
- - descendentní aorta (transesofageální doppler)
- **Zpětné vdechování CO₂** (NiCO)
- **Bioimpedance** (BoMed, BioZ, Physioflow)
- **Nepřímá kalorimetrie** (Deltatrac)

INVAZIVNÍ

NE-INVAZIVNÍ

lithiová diluce LidCO

- **CO** výpočet z diluční křivky **Li** + puls contour analysis pro kont. měření (Fourierova analýza)
- výhody: méně invazivní – **periferní arterie**, kalibrační metoda
- nevýhody – obsluha, výměna elektrody, cena

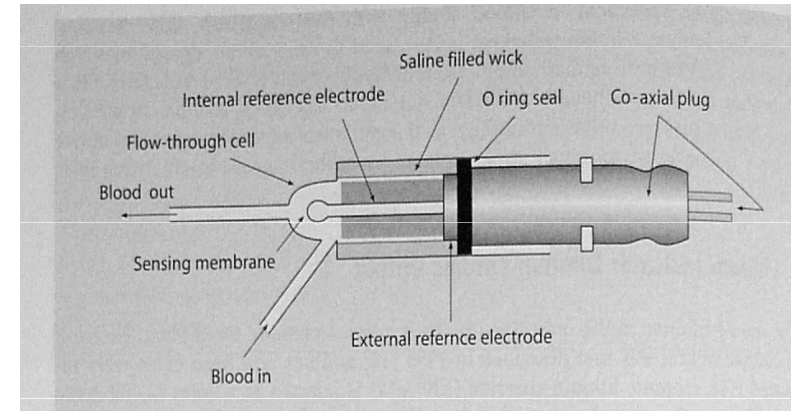
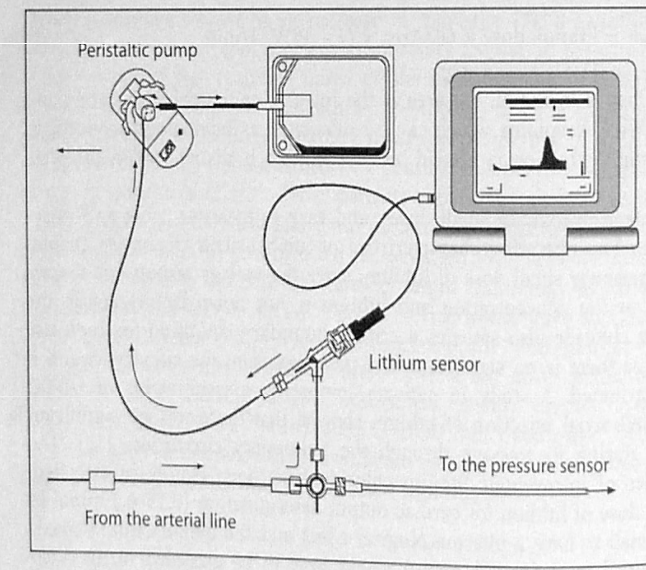

Fig. 1. The lithium selective electrode in the flow-through cell

měření CO

INVAZIVNÍ

➤ **Diluce**

- - termodiluce (PAC, PiCCO)
- - lithiová diluce (LidCO)

➤ **Analýza křivky arteriální křivky tlaku**

- - s kalibrací (PiCCO, LidCO)
- - bez kalibrace (Vigileo, PRAM)

➤ **Doppler**

- - výtokový trakt levé komory (ECHO)
- - descendentní aorta (transesofageální doppler)

➤ **Zpětné vdechování CO₂** (NiCO)

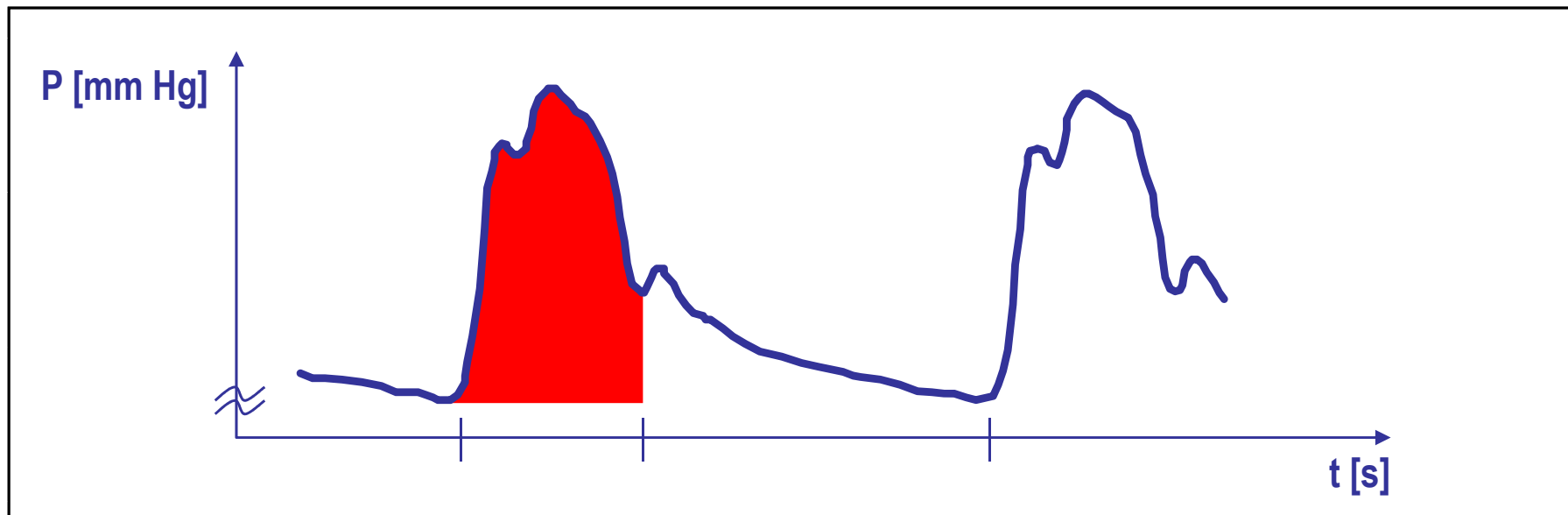
➤ **Bioimpedance** (BoMed, BioZ, Physioflow)

➤ **Nepřímá kalorimetrie** (Deltatrac)

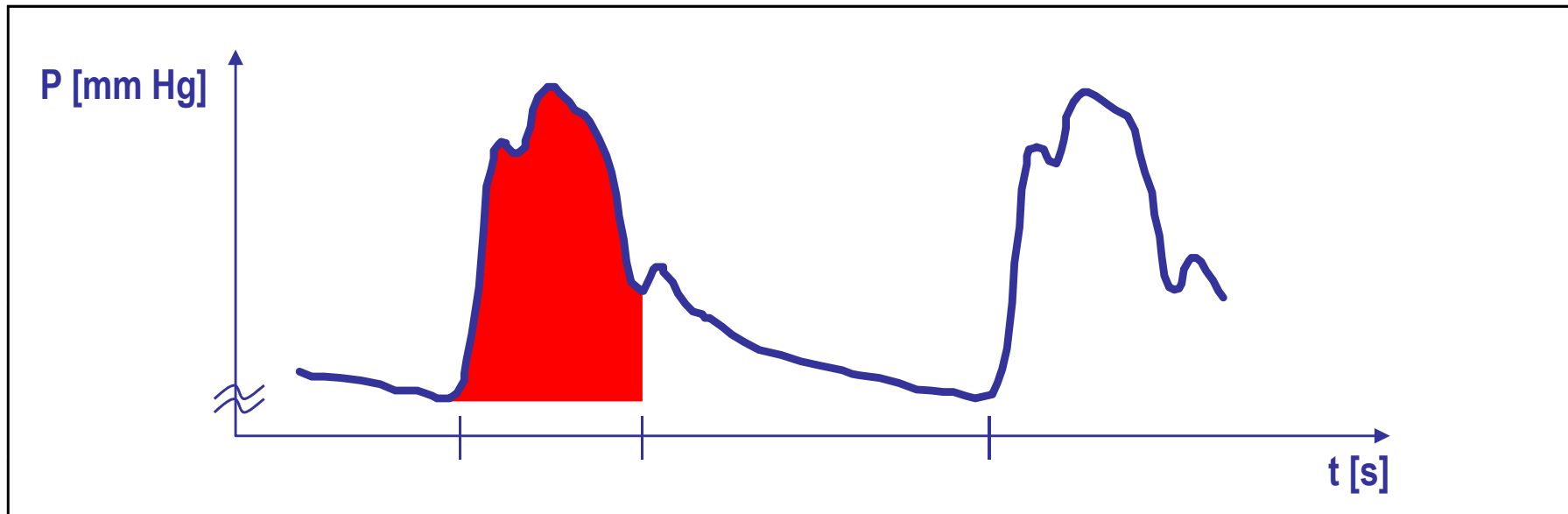
NE-INVAZIVNÍ

pulsová křivka je závislá na tepovém objemu

Arterial Pulse Contour Analysis

$$\text{PCCO} = \text{cal} \cdot \text{HR} \cdot \int_{\text{Systole}} \left(\frac{P(t)}{\text{SVR}} + C(p) \cdot \frac{dP}{dt} \right) dt$$

⏟
Patient-specific
calibration factor
(determined by
thermodilution)

⏟
Heart
rate

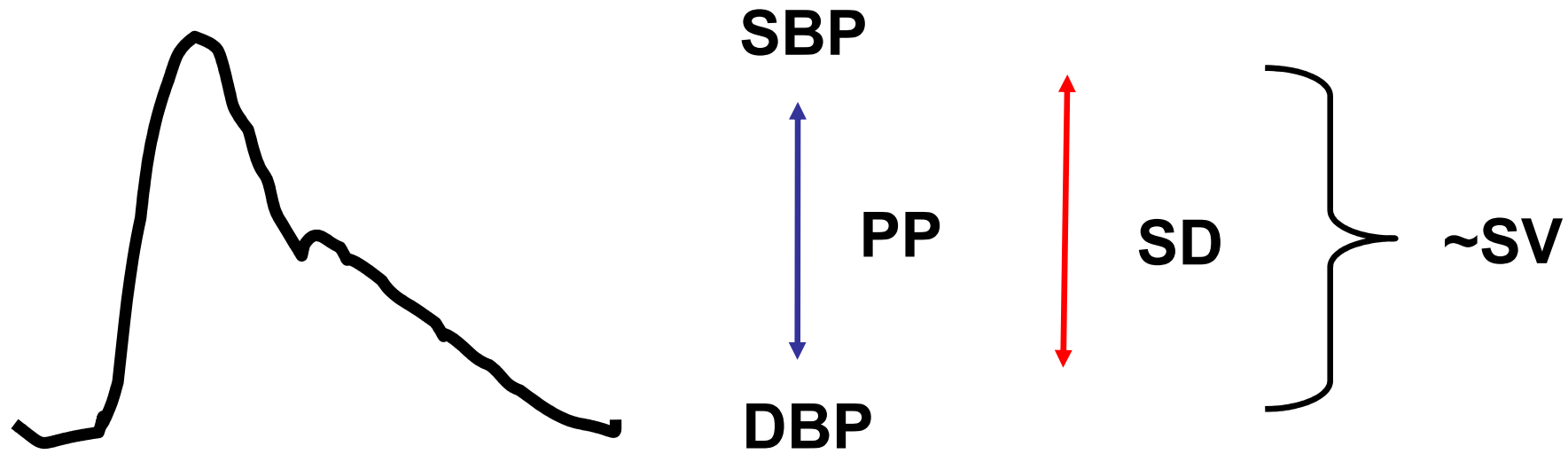
⏟
Area under
pressure
curve

⏟
Aortic
compliance

⏟
Shape of
pressure
curve

PCCO je průměrem posledních 12 měření

Vigileo monitor, Flotrac

- $CO = f(\text{compliance}, \text{resistance}) \times d_p \times HR$
- d_p = stand. odchylka několika pulsových tlaků
- compliance a resistance odvozena od tvaru arteriální křivky
  - windkesselova konstanta C_w (věk, pohlaví, výška , váha)
- není nutná kalibrace
- Měření po 20 s

přenos tlaku hadičkami

Optimal AP curve

Under-damped AP curve

Over-damped AP curve

měření CO

INVAZIVNÍ

- ▶ **Diluce**
- ▶ - termodiluce (PAC, PiCCO)
- ▶ - lithiová diluce (LidCO)
- ▶ **Analýza křivky arteriální křivky tlaku**
- ▶ - s kalibrací (PiCCO, LidCO)
- ▶ - bez kalibrace (Vigileo, PRAM)
- ▶ **Doppler**
- ▶ - výtokový trakt levé komory nebo aortální chlopeč (ECHO)
- ▶ - descendentní aorta (transesofageální doppler)
- ▶ **Zpětné vdechování CO₂** (NiCO)
- ▶ **Bioimpedance** (BoMed, BioZ, Physioflow)
- ▶ **Nepřímá kalorimetrie** (Deltatrac)

NE-INVAZIVNÍ

ECHO srdce

doppler+ 2D zobrazení

- **CO ve výtokovém traktu nebo AO chlopni**
  - $\pi * (D/2)^2 * VTI$ nebo $AVA * VTI$
  - laminární proudění, sklon doppler signálu, plochý profil rychlostí, měření cross sectional area
  - *nutno průměrovat pro variace s respirací*
  - *vyžaduje zkušenosti,*
  - *není kontinuální*
  - *transthorakální nelze u všech*

Ezofageální Doppler

Předpoklady

hrudní aorta = 70% CO

cirkulární průřez aorty

minimální radiální komponenta

plochý profil rychlostí

průměr aorty

měřený (Hemosonic™)

odhadovaný (CardioQ™)

parametry preloadu:

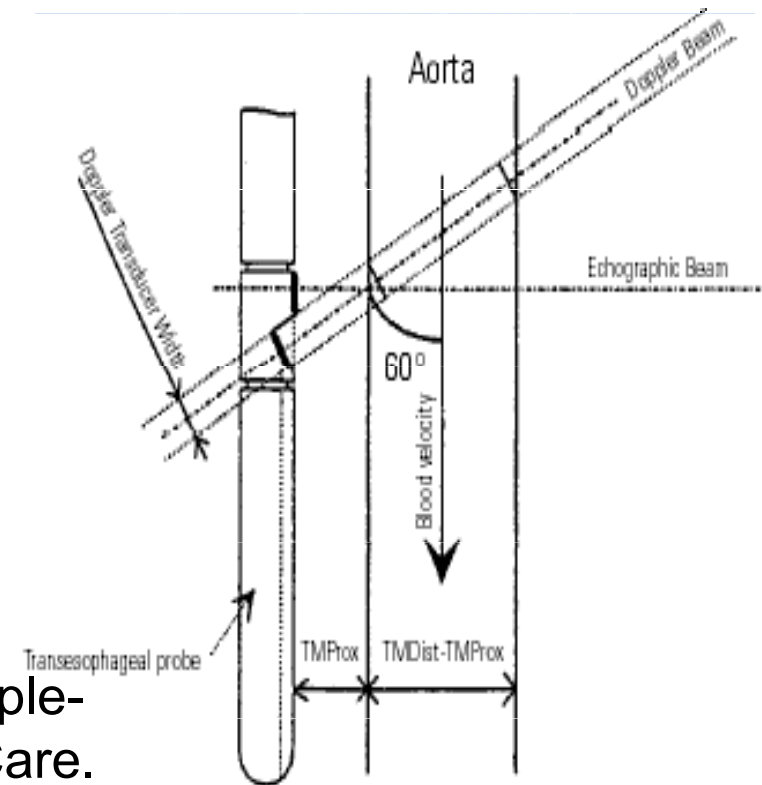
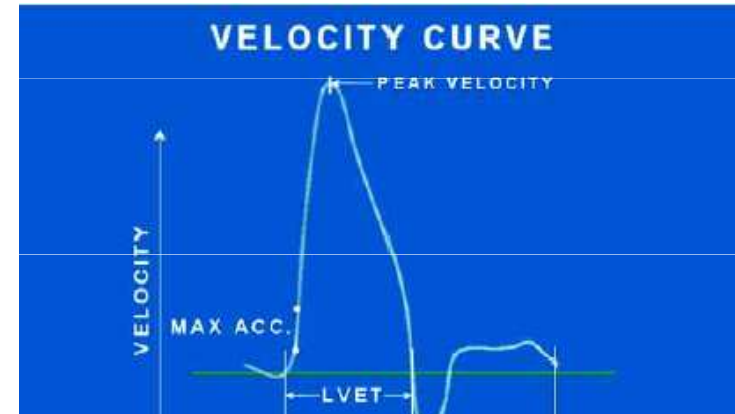
flow time, left ventricular ejection time

Nevýhody

zavedení do jícnu- dyskomfort

změny pozice, hlavní použití – operační sál

Chytra I, et al. Esophageal Doppler-guided fluid management decreases blood lactate levels in multiple-trauma patients: a randomized controlled trial. Crit Care. 2007;11(1):R24.

měření CO

INVAZIVNÍ

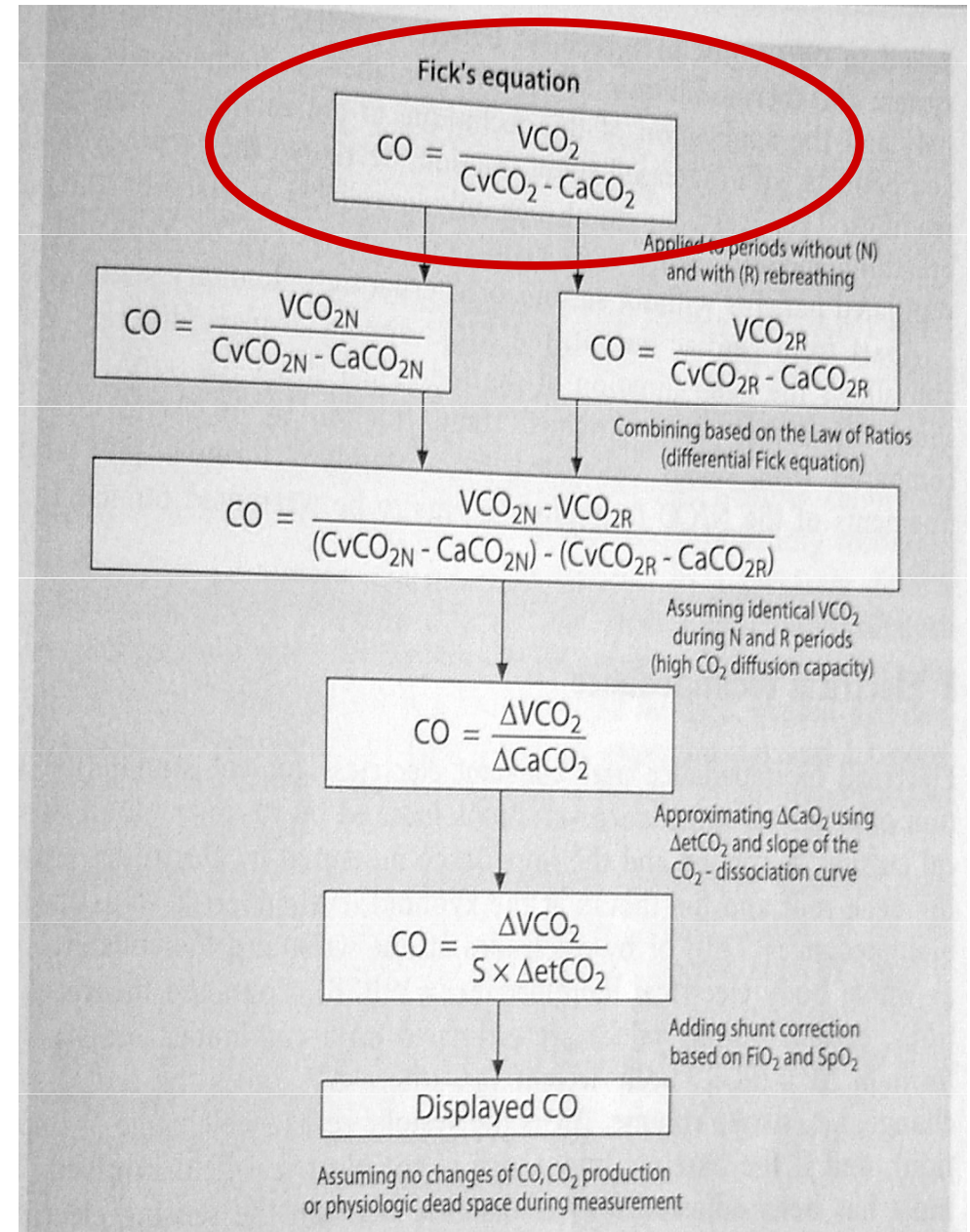
- **Diluce**
- - termodiluce (PAC, PiCCO)
- - lithiová diluce (LidCO)
- **Analýza křivky arteriální křivky tlaku**
- - s kalibrací (PiCCO, LidCO)
- - bez kalibrace (Vigileo, PRAM)
- **Doppler**
- - výtokový trakt levé komory (ECHO)
- - descendentní aorta (transesofageální doppler)
- **Zpětné vdechování CO₂** (NiCO)
- **Bioimpedance** (BoMed, BioZ, Physioflow)
- **Nepřímá kalorimetrie** (Deltatrac)

NE-INVAZIVNÍ

zpětné vdechování NICO

- měření VCO_2 před a při zpětném vdechování-matematický upraveno
- 3 minuty měření
  - nevýhody: potenciálně ovlivněno ventilace/perfuze
  - předpoklad semilineární disociační křivky
  - nutná intubace

biompedance hrudníku (BioZ, PhysioFlow)

- odpor hrudníku je závislý na
  - obsahu tekutin
  - na změně během objemu během dýchání
  - **na změně objemu během srdečního cyklu**
- neinvazivní : jen elektrody
- dobré korelace s referenční metodou
- nepřesně měří: hypervolemie, plicní edém, tachyarytmie, valvulární patologie
- problémy s kontaktem elektrod, metoda citlivá na pozici elektrod

indirektní kalorimetrie

měření VO₂

Fickův princip:

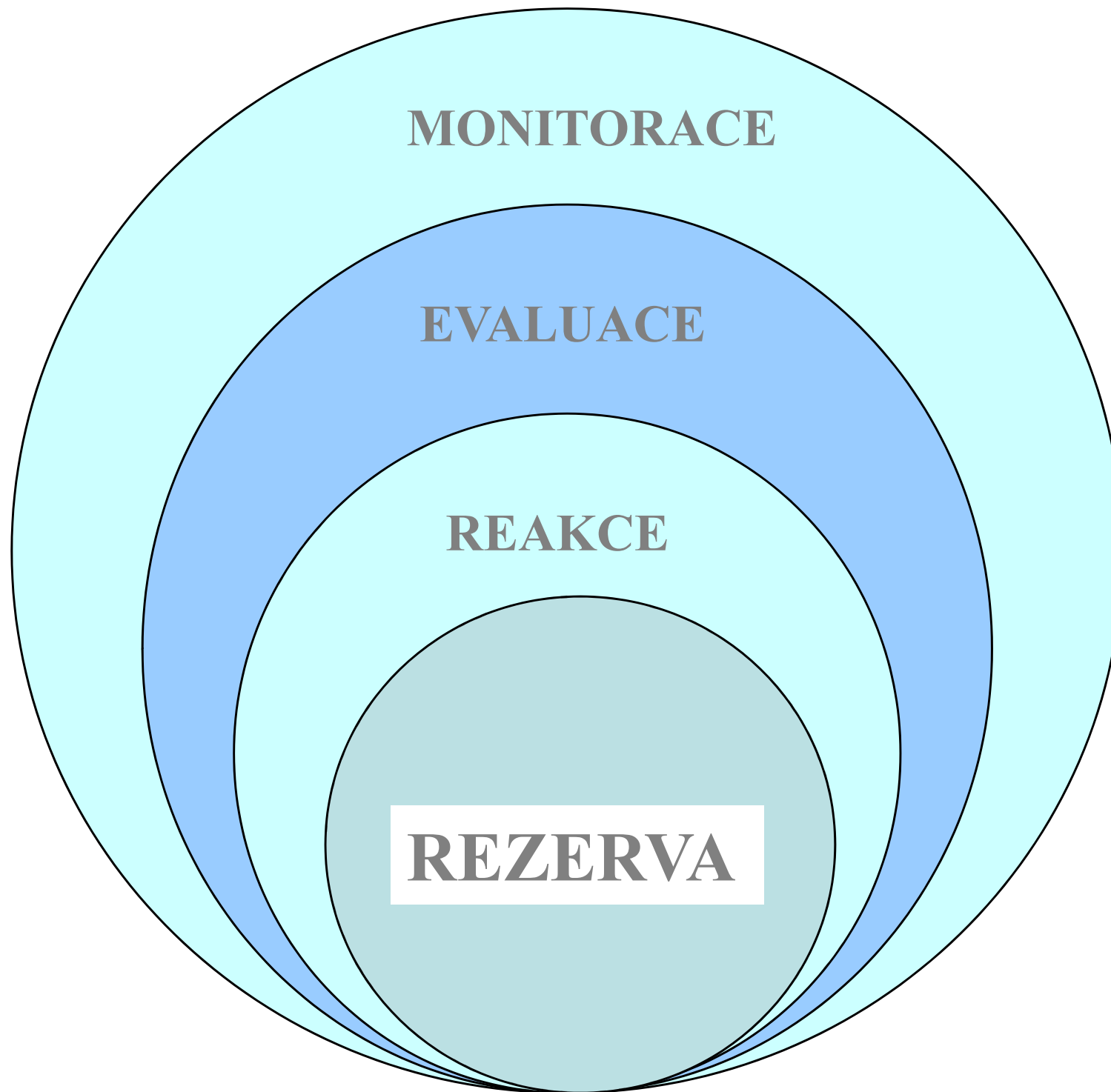
$$CO \times (CaO_2 - CvO_2) = VO_2$$

Měření VO₂:

Produkce --- Oběh (srdeční výdej) --- Ventilace (FiO₂ < 0.6)

Monitory: (Datex ☒ Datex/Ohmeda ☒ GE)
Deltatrac (5%), bedside modul (10%)

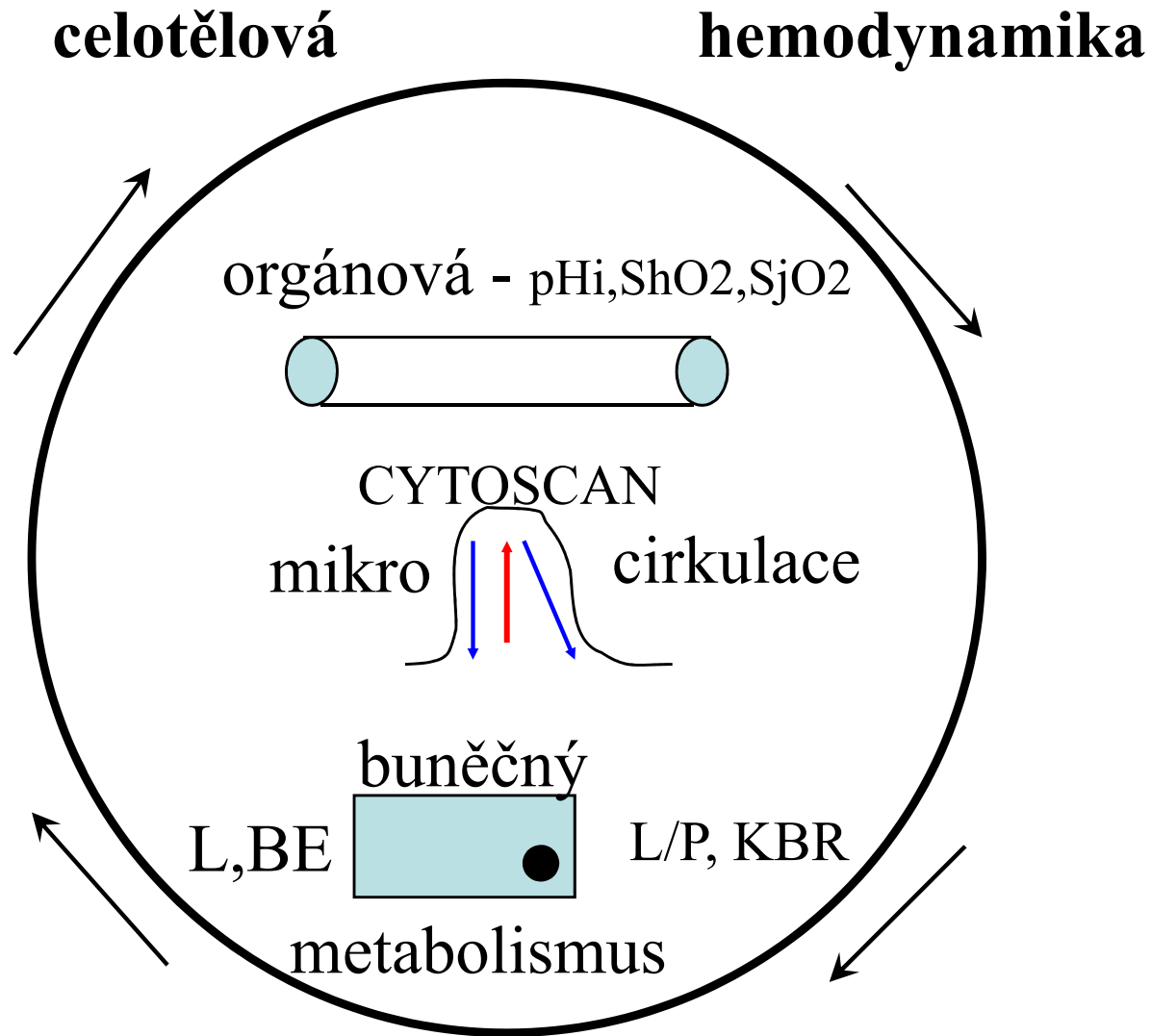
MONITORACE

EVALUACE

REAKCE

REZERVA

Úrovně monitorace

V současné době jsou v klinice alespoň potenciálně použitelné následující metody měření lokální perfuze/metabolizmu:

přímé měření saturace hemoglobinu v lokálním cévním řečišti – např. ve vena hepatica

lokální tonometrie – měření pCO₂ v oblasti zájmu (gastrická a sublinguální tonometrie)

venózní okluzní plethysmografie – měření lokálního průtoku a kapilární permeability - např. svaly dolní končetiny

laser doppler flowmetrie (+ remisní spektrofotometrie) – měření prokrvení (a saturace hemoglobinu) v malém vzorku tkáně (např. žaludeční sliznice)

měření tkáňového pO₂ a CO₂ (Clarkovy elektrody nebo tzv. optody) – např. ve stěně břišní, intraperitoneálně atd.

přímé zobrazení mikrocirkulace studeným světlem, tzv. ortogonální polarizační spektroskopie (OPS či nová varianta tzv. „dark side imaging, DSI) – např. v ileostomatu nebo sublinguálně

mikrodialýza – měření lokálních metabolitů (laktát, pyruvát...) – např. intraperitoneálně

near infrared spectroscopy (NIRS) – neinvazivní měření saturace hemoglobinu v malém vzorku tkáně a dále redoxního stavu cytochromu aa₃ v mitochondriích – např. mozková tkáň, svaly

OPS (DSF)

Ortogonalní polarizační spektrometrie (CYTOSCAN)

- zobrazení mikrocirkulace (RBC)
- použito na slizniční povrchy (**pod jazykem**, spojivka)
ileostoma

reference:

Ince P, DeBacker D

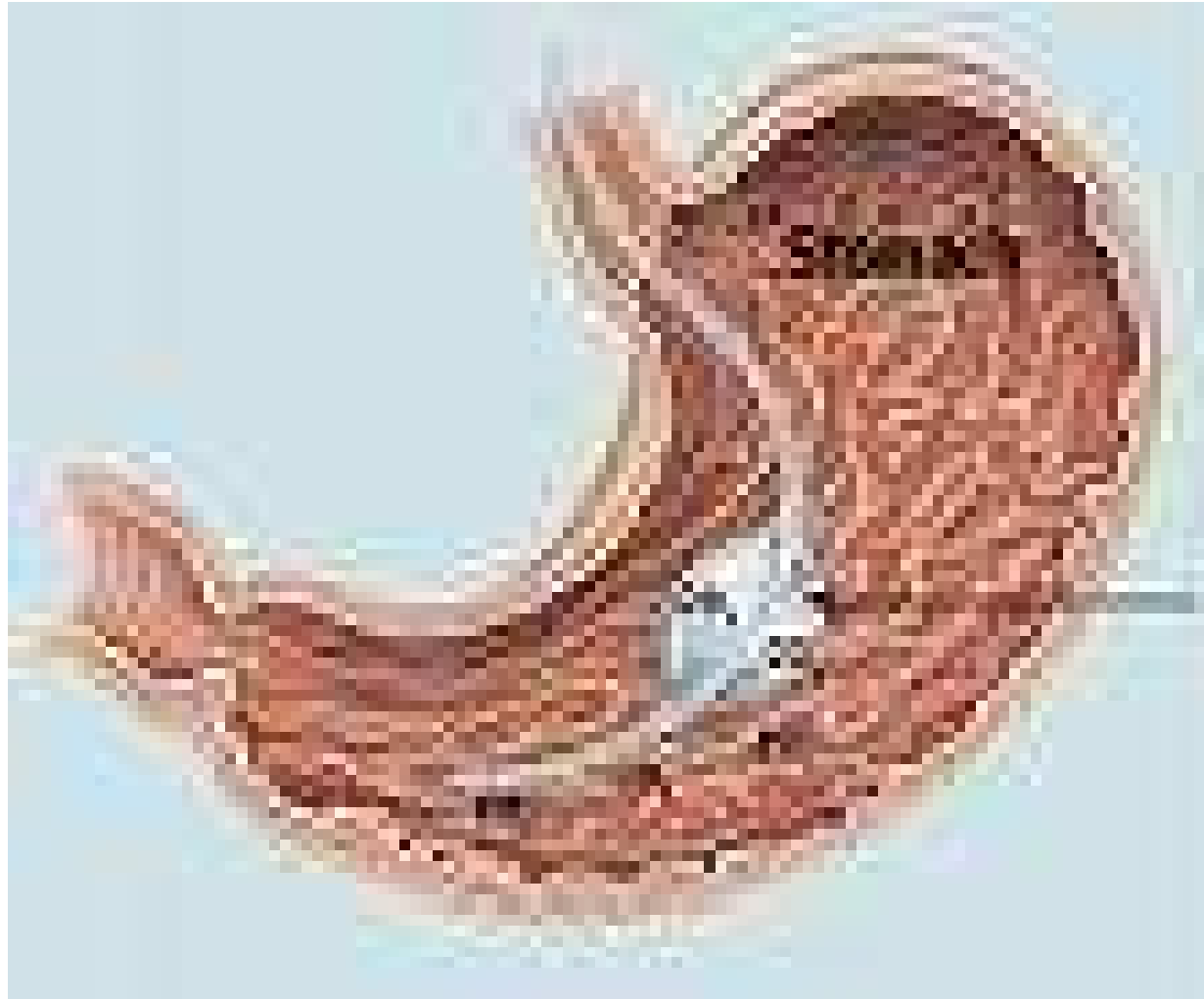
MicroScan™

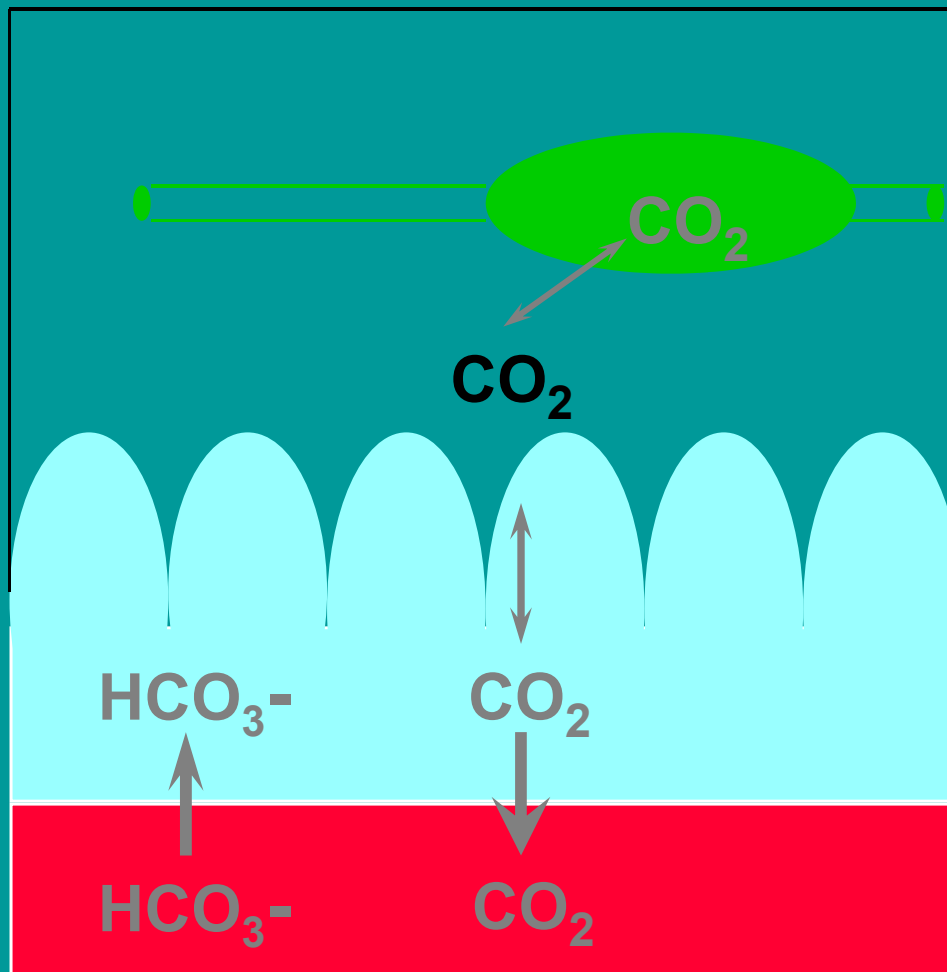
MicroVisionMedical
a view to cure

gastrická tonometrie

gastrická tonometrie

tonometric tube

gastric lumen

gastric mucosa

capillary

metabolické parametry

celotělová < lokální úroveň

Poeze M, Solberg BC, Greve JW, Ramsay G. Monitoring global volume-related hemodynamic or regional variables after initial resuscitation: What is a better predictor of outcome in critically ill septic patients? Crit Care Med. 2005 Nov;33(11):2494-500.

- SvO₂ (SaO₂)
- Laktát
- pCO₂
- BE

S(c)vO₂

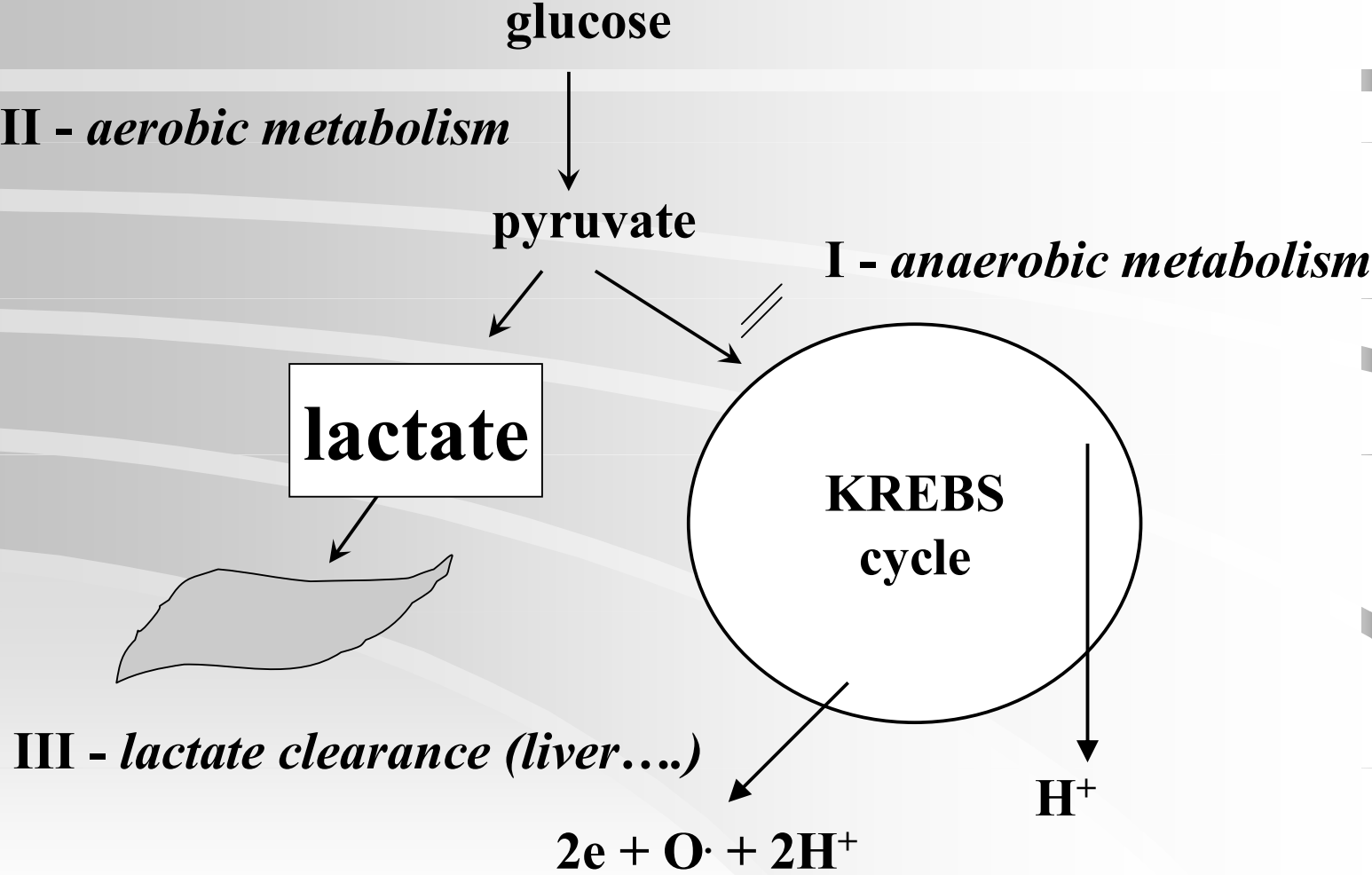
SvO₂:

- $< 50\%$ ----- $> 70-75\%$
- Rady MY, et al. Continuous central venous oximetry and shock index in the emergency department: use in the evaluation of clinical shock. Am J Emerg Med. 1992 Nov;10(6):538-41.

ShO₂:

- $ShO_2/SvO_2 < 0.9$
- De Backer D, Vincent JL (1999) Why, when, and how to insert a hepatic vein catheter in critically ill patients. Crit Care Med 27:1680-1

BLOOD LACTATE LEVEL

laktát

Hyperlaktatémie má u kriticky nemocných více příčin:

- Levrant J, et al. Mild hyperlactatemia in stable septic shock patients is due to impaired lactate clearance rather than overproduction. Am J Respir Crit Care 1998; 157: 1021-6.

Vysoký laktát je spojen s vyšší mortalitou:

- Trzeciak S, et al. Serum lactate as a predictor of mortality in patients with infection. Intensive Care Med. 2007 Jun;33(6):970-7. Epub 2007 Mar 13. [Links](#)

Rychlý pokles zvýšeného laktátu je spojen s příznivou prognózou:

- Nguyen HB, et al. Early lactate clearance is associated with improved outcome in severe sepsis and septic shock. Crit Care Med. 2004 Aug;32(8):1637-42.

pCO₂

Delta pCO₂ (p_vCO₂ – p_aCO₂)

- dpCO₂ > 0.8 kPa – patologie
- 3rd European Consensus Conference in Intensive Care Medicine, Paris 1995

Lokální pCO₂ (p_xCO₂ – p_aCO₂)

- etCO₂, gastrická tonometrie, sublinguální kapnometrie
- Gattas D, Ayer R, Suntharalingam G, Chapman M. Carbon dioxide monitoring and evidence-based practice - now you see it, now you don't. Crit Care. 2004 Aug;8(4):219-21. Epub 2004 Jul 8. [Links](#)
- Creteur J. Gastric and sublingual capnometry. Curr Opin Crit Care. 2006 Jun;12(3):272-7. [Links](#)

**evaluace
hemodynamiky**

SvO₂

CI (SVi x HR)

preload

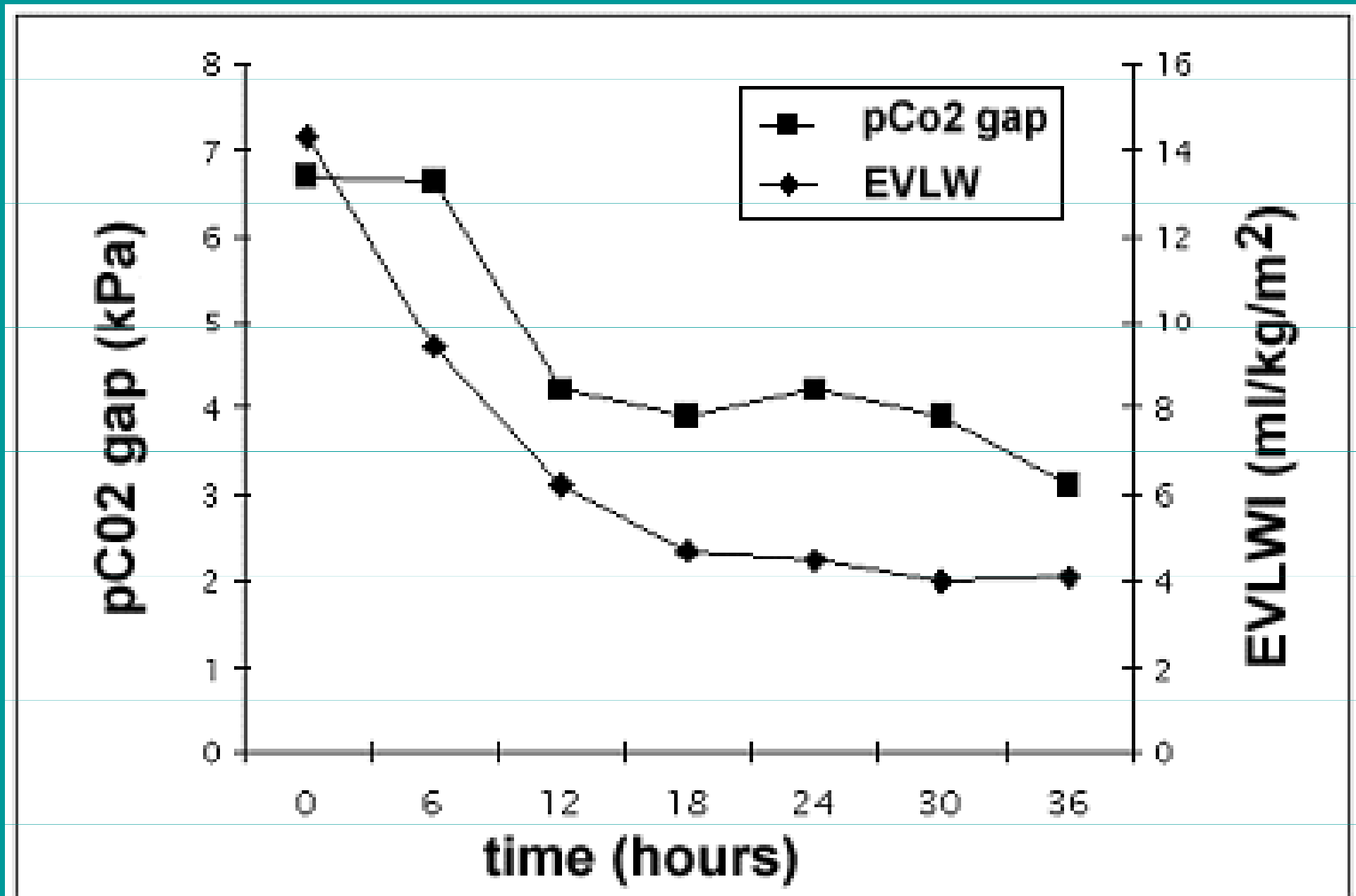
laktát

MAP

BE

periferní prokrvení

Suchý x Mokrý režim

definice nestability hemodynamiky protokol FN USA

Výstavbový princip monitorace a resuscitace hemodynamiky na JIP:

- (všichni nemocní mají A + CŽK).

Definice nestability = splnění jednoho z velkých kritérií neb o dvou malých kritérií:

Velká kritéria:

- 1) ScvO₂ < 60%
- 2) BE < - 5 mmol/l (pokud není ve stejné výši přítomna chronicky)
- 3) laktát > 4 mmol/l
- 4) známky hypoperfuze kůže na více místech těla
- 5) MAP < 60 mmHg

Malá kritéria:

- 1) ScvO₂ < 70%
- 2) BE < - 2.5 mmol/l (pokud není ve stejné výši přítomna chronicky)
- 3) laktát > 2 mmol/l
- 4) diference T_c-T_p > 5 st C (?) (při přítomnosti pulsů na ATP nebo ADP)

monitorace

protokol FN USA

TTE – hodnocení: stažlivost LKS (dobrá x špatná), další patologie

Pokud dobrá stažlivost LKS:

- bolus tekutin (2 litry krystaloidu nebo 1 litr koloidu během 60 minut).
- a) dojde k normalizaci hodnot (nebo jasný pozitivní trend alespoň o 50%) – nerozšiřuji monitoraci a opakuji bolus tekutiny v poloviční dávce na 60 minut – došlo k normalizaci či dalšímu trendu zlepšení - ? **ANO – nerozšiřuji monitoraci**
- b) nedojde – **NE - zavedu některou z metodik, které měří CO**

Orientačně:

- myslím na hypovolémii – TE Doppler (sedovaný nemocný) nebo LiDCO
- myslím na levostranné selhávání – PAC
- myslím na plicní příčinu – PiCCO (nebo PAC s kont SvO₂)

monitorace

protokol FN USA

Pokud špatná stažlivost LKS (nebo nemohu určit z TTE):

- bolus tekutin (1 litru krystaloidu nebo 0.5 litru koloidu během 60 minut) a ev. dobutamin do dávky 5 mcg/kg/min dle zvažení.
- a) dojde k normalizaci hodnot (nebo jasný + trend alespoň o 50%?) – nerozšiřuji monitoraci a opakuji bolus tekutiny v poloviční dávce – došlo k normalizaci či dalšímu trendu zlepšení - ? **ANO – nerozšiřuji monitoraci**
- b) nedojde – **NE - zavedu některou z metodik, které měří CO**

Orientačně:

- myslím na levostranné selhávání – PAC
- myslím na plicní příčinu – PiCCO (nebo PAC s kont SvO2)

závěr

Stabilizace celkové hemodynamiky (a výměny plynů) je nutným - ne však jediným - předpokladem ke stabilizaci

- **mikrocirkulace**
- **funkce orgánů/tkání/buněk**
- **prevenci/léčbě MODS**